

Samen voor succes in armoedebestrijding: Breda

*Onderzoek en advies in het kader van de Nederlandse
Stedenestafette 2010*

Astrid Huygen
Marie-Christine van Dongen
Diane Bulsink

Juli 2010

Inhoud

1.	De Stedenestafette in Breda	5
1.1.	De Stedenestafette	5
1.2.	De manifestatie van Breda	5
1.3.	Leeswijzer	6
2.	Minima en inkomensondersteuning in Breda	7
2.1.	Kerncijfers over de gemeente	7
2.2.	De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld	8
2.3.	Wie zijn de minima in Breda?	9
2.4.	De regelingen voor minima in Breda	10
3.	Armoedebeleid in Breda: de gemeente en maatschappelijke organisaties	13
3.1.	Inzet van de gemeente	13
3.2.	De inzet van maatschappelijke organisaties	17
3.3.	Minima over minimabeleid	18
3.4.	Inspirerende projecten voor de minima	19
4.	Samenwerken aan armoedebeleid in Breda	21
4.1.	Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van minima	21
4.2.	Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat	21
4.3.	Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties	24
4.4.	Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling	27
4.5.	Lokale samenwerkingsverbanden	28
5.	Versterking van de lokale sociale agenda in Breda	31
5.1.	Het thema van de lokale manifestatie	31
5.2.	Wensen voor de lokale sociale agenda	36
5.3.	Wensen voor samenwerking	36
6.	Samen verder werken aan succes: conclusie en aanbevelingen	41
7.	Literatuur en documenten	45
	Bijlage 1 Wensen voor de lokale sociale agenda	47
	Bijlage 2 Over het onderzoek in Breda	50

1 De Stedenestafette in Breda

1.1 De Stedenestafette

2010 is het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, en Nederland doet mee. Armoede en sociale uitsluiting zijn ook in Nederland hardnekkige fenomenen, die volgens Europese cijfers ongeveer 10% van de bevolking raken. Het tegengaan van armoede en uitsluiting gebeurt vooral lokaal. Het huidige beleid is steeds meer gericht op het doorbreken van afhankelijkheid en het bevorderen van participatie en zelfredzaamheid.

Op initiatief van MOVISIE en het Verwey-Jonker Instituut is er dit jaar een Stedenestafette: dertig gemeenten, waaronder Breda, zullen elkaar het stokje doorgeven om aandacht te genereren voor armoede in Nederland. Lokale initiatieven krijgen door de Stedenestafette meer bekendheid en gemeenten krijgen de gelegenheid om van elkaar te leren. Ook gaat het in de Stedenestafette om versterking, vernieuwing en verbetering van de lokale samenwerking ten behoeve van de minima.

Aan het eind van het jaar zal de opbrengst van de Stedenestafette gepresenteerd worden aan landelijke en Europese publieke en private actoren.

In dit kader heeft het Verwey-Jonker Instituut een onderzoek uitgevoerd naar de samenwerking op het gebied van armoede en sociale uitsluiting in de gemeente Breda. Voor dit onderzoek is bestaand, onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd, zijn beleidsdocumenten bestudeerd, zijn interviews gehouden met drie belangrijke spelers in de gemeente op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (regievoerders) en met drie vertegenwoordigers van minima, en is er een digitale enquête afgenomen onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties (zie bijlage II voor meer details over het onderzoek). De informatie die het onderzoek heeft opgeleverd, is verwerkt tot dit rapport.

1.2 De manifestatie van Breda

Als deelnemer aan de Stedenestafette heeft de gemeente Breda op 22 februari 2010 als eerste gemeente een startconferentie georganiseerd in het kader van het Europees Jaar. Voor deze startconferentie heeft de gemeente alle organisaties in de stad uitgenodigd die zich bezighouden met armoede en sociale uitsluiting. De dag had vooral een netwerk karakter. Het bood organisaties de mogelijkheid met elkaar kennis te maken. De deelnemers kwamen in deelsessies bijeen. Op vier onderwerpen deden de deelnemers aanbevelingen aan elkaar. Deze onderwerpen waren: 'kinderen doen mee', 'hulp bij formulieren', 'wasmachine is goed, diploma is beter' en 'schulden, voorkomen is beter dan genezen'. Op 16 september 2010 krijgt de startconferentie een vervolg.

1.3 Leeswijzer

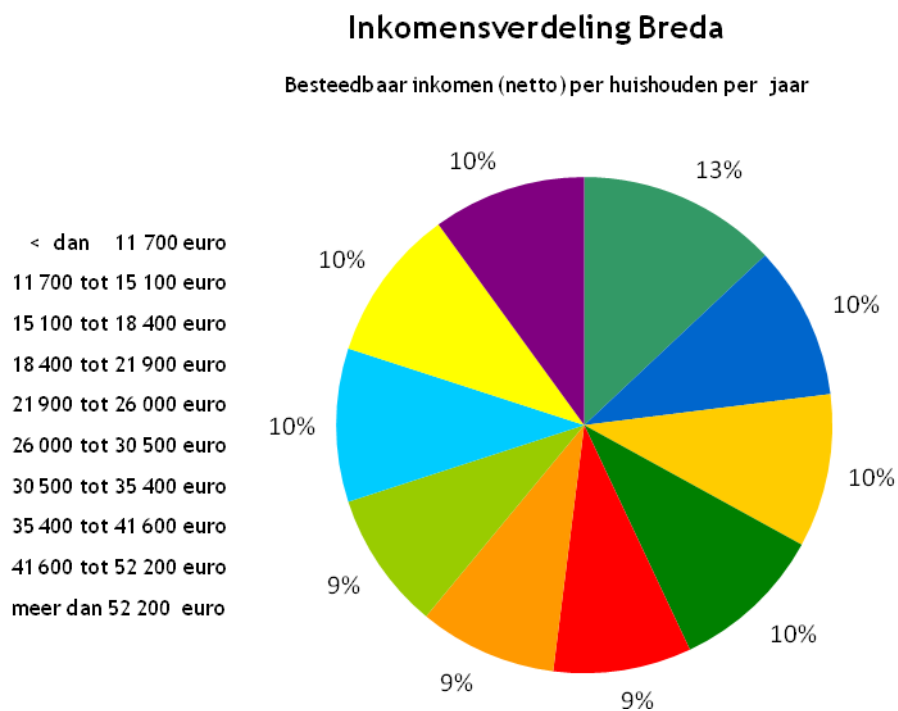
In dit rapport brengen we het beleid en de praktische initiatieven rond armoede en sociale uitsluiting in Breda op hoofdlijnen in kaart. Er zijn zes hoofdstukken, opgebouwd uit een aantal korte paragrafen. Voor de andere gemeenten die deelnemen aan de Stedenestafette zal het rapport op dezelfde manier worden opgezet. De citaten in de tekst zijn afkomstig uit de interviews en de enquête. Het eerste hoofdstuk is de inleiding, met informatie over de manifestatie. Hoofdstuk twee concentreert zich op de vraag wie de minima zijn in Breda en hoe hun inkomensondersteuning geregeld is. In Hoofdstuk 3 gaan we nader in op het armoedebeleid; zowel de inzet van de gemeente als die van de maatschappelijke organisaties komt aan bod. In Hoofdstuk vier staat de samenwerking tussen de verschillende partijen centraal. Hoofdstuk vijf heeft de wensen voor de lokale sociale agenda als onderwerp; en in Hoofdstuk 6 presenteren we de conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek.

2 *Minima en inkomensondersteuning in Breda*

2.1 *Kerncijfers over de gemeente*

Aantal inwoners	171.916
<i>bron: CBS per 1 januari 2009</i>	
Aantal uitkeringsgerechtigden	13.020
<i>bron: CBS 2009, 3e kwartaal</i>	6.080 arbeidsongeschiktheidsuitkeringen
	3.270 Ww-uitkeringen
	3.670 bijstandsgerechtigden
Aantal huishoudens onder 120% bijstandsniveaugrens	9.434
<i>bron: StimulansZ, 2008</i>	
Aantal kinderen in bijstandssituatie	2.210
<i>bron: Kinderen in Tel. Databoek. Cijfers uit 2008</i>	

2.2 De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld

Dertien procent van de huishoudens in Breda zit in de laagste inkomensgroep, die minder dan 11.700 euro per jaar te besteden heeft. Landelijk varieert dit percentage van 5% tot 23% (Bron: CBS 2006: Inkomensverdeling alle huishoudens naar inkomensgroepen).

2.3 *Wie zijn de minima in Breda?*

Minima zijn *'mensen die vanwege financiële beperkingen niet (meer) kunnen doen wat ze willen en wat normaal is in Nederland'*, aldus een van de respondenten. Armoede uit zich in het niet kunnen deelnemen aan sociale voorzieningen en activiteiten en vaak, als gevolg daarvan, door een beperkt sociaal netwerk. Mensen raken hierdoor sociaal buitengesloten. Ze zien vaak ook niet wat hun rechten zijn en weten niet goed hoe ze uit die situatie kunnen komen. *'Ik had een behoorlijk sociaal leven toen ik in een uitkering kwam. Ik kon niet meer mee naar een terras of uit eten. Niet naar verjaardagen want: geen geld om een cadeautje te kopen. Ook de kinderen maar liever niet naar een kinderfeestje, want dat kost ook geld. De telefoon en de auto zijn de deur uit. Een kapotte fiets wordt zo lang mogelijk gerepareerd. Mensen moeten creatief zijn om niet in sociale uitsluiting te belanden. Er is ook veel schaamte rondom armoede'*.

Dat steeds meer mensen gebruikmaken van de Voedselbank, gratis versterkte meubelen, of de Kredietbank is volgens sommige respondenten veelzeggend. Aan de andere kant blijkt uit de cijfers dat het aantal huishoudens in Breda dat in 2009 op het sociaal minimum leeft, sinds 2002 met ongeveer één procent is afgenomen (Armoedeprofiel 2009).

Armoede kom je bij verschillende (groepen) mensen tegen in Breda. Het gaat om ouderen die vereenzamen, maar armoede treft ook kinderen die niet mee kunnen doen aan activiteiten.

Armoede treft zowel allochtonen als autochtonen, hoewel de eerste groep meer kans heeft om in armoede te leven. Als we kijken naar de cijfers (Armoedeprofiel 2009) valt ons het volgende op.

Huishoudens die leven van een bijstands- of Aow-uitkering zijn voor een groot deel langdurig op dat inkomen aangewezen. In de armoedegroep zijn eenoudergezinnen (een vijfde deel van de eenoudergezinnen in Breda behoort in 2009 tot de doelgroep van het armoedebelief), niet-westerse allochtonen (35% van de Bredase niet-westerse allochtonen), mensen met een bijstandsuitkering, en zelfstandig wonende jongeren oververtegenwoordigd. De verdeling van armoede over de stad is niet gelijkmatig. In een aantal wijken (Geeren-Noord, Geeren-Zuid, Haagpoort en Fellenoord) moet een kwart van de huishoudens rondkomen van het sociaal minimum.

De antwoorden van de geïnterviewden kleuren deze cijfers in. Ze noemen een aantal kenmerken van groepen mensen die leven in een armoedesituatie. Zo zegt een van de respondenten dat een groep jongeren te maken heeft met armoede omdat het instapsalaris vaak laag is. *'Onlangs bleek ongeveer een derde van de werkende jongeren ondersteuning te krijgen van hun ouders'*. Ook studenten van niet 'rijke' ouders leven vaak in armoede. Daarnaast noemt een respondent de groep dakloze jongeren, bij wie vaak ook drugsproblematiek speelt. Een andere respondent merkt op dat ze in toenemende mate te maken krijgt met jongeren boven de 18 jaar, die niet langer onder de jeugdzorg vallen. Armoede onder allochtonen is ook genoemd, en ook dat deze groep zich concentreert in twee wijken, namelijk Haagse Beemden en Hoge Vugt. Een groep die recentelijk groeit, zijn de wat oudere mensen die wegens het faillissement van het bedrijf waar ze vaak jarenlang werkten op straat zijn komen te staan. Een groep die niet geregistreerd is maar wel degelijk bestaat in Breda, zijn mensen zonder inkomen die niet staan ingeschreven bij de GBA.

Alleenstaande moeders hebben ook te maken met armoede. Ze hebben vaak een uitkering of een kleine baan. Hoewel doorgaans al aandacht uitgaat naar deze groep vrouwen, werden wij ook

gewezen op de groep alleenstaande mannen. Vaak zijn zij degenen die na relatieproblemen het huis verlaten, en niet de vrouwen.

De ondersteuning waaraan minima behoefte hebben, varieert volgens de geïnterviewden. Om te beginnen willen minima met respect bejegend worden. Daarnaast is het soms zelfs een kwestie van in de eerste levensbehoeften voorzien, bijvoorbeeld in de periode die verstrekt tussen het aanvragen van een uitkering en het moment waarop de aanvrager deze daadwerkelijk ontvangt. Die periode kan oplopen tot een aantal weken. In de tussentijd moeten mensen toch eten. Ook bestaat er grote behoefte aan betaalbare woningen. *'Je moet vier jaar ingeschreven staan bij de woningbouwvereniging, wil je voor een woning in aanmerking komen. De particuliere verhuur speelt hier op in, je betaalt in Breda zo 400 euro voor een kamer'*. Volgens een respondent is er naast een tekort aan betaalbare woningen, een tekort aan plaatsen in de maatschappelijke opvang. Daaraan werkt de gemeente momenteel via het opstellen van het Stedelijk Kompas (zie ook 4.5). Naar verwachting komt er een uitbreiding van het aantal opvangplaatsen. Vooral voor jongeren er is te weinig opvang beschikbaar.

Minima hebben volgens eigen zeggen behoefte aan ondersteuning op het gebied van gezondheid en opvoeding, ondersteuning bij het vinden van een baan of, als dat niet haalbaar is, ondersteuning bij hun oriëntatie op alternatieven.

Een ander aspect dat één van de geïnterviewden noemde, is dat allerlei regels beperkingen opwerpen voor mensen. Een voorbeeld daarvan is de bureaucratische drempel om een eigen bedrijfje te starten. Een gerelateerd voorbeeld: *'Ik ken iemand van wie zijn consulent bij Sociale Zaken vind, dat hij bij BSW Bedrijven moet gaan werken. Dat wil hij helemaal niet. Hij wordt gek bij de gedachte dat hij van 8 tot 4 schroefjes in een doosje moet doen. Hij kan goed fietsen opknappen en zou graag een werkplaats willen beginnen. Geef deze man een pandje en laat hem daar zijn ding doen. Hij wil ook graag jonge mensen helpen het vak te leren. Op die manier komt zo iemand veel beter tot zijn recht. Er zijn best mogelijkheden om de droom van deze man te verwezenlijken. Mensen met talenten moeten deze kunnen inzetten. Ze kunnen gaan werken, ze krijgen zelfvertrouwen en kunnen hun uitkering zelf verdienen. Wat nodig is, is dat mensen meer vertrouwen wordt gegeven. En dat de regels eenvoudiger worden.'*

2.4 De regelingen voor minima in Breda

De gemeente Breda kent verschillende regelingen die tegemoet komen aan mensen in een armoedesituatie. Inwoners van Breda kunnen een beroep doen op deze regelingen als hun inkomen maximaal 110% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm is. Het gaat om maatregelen die het lage inkomen compenseren en om regelingen die volwassenen en kinderen in staat stellen om deel te nemen aan sociale, culturele en sportieve activiteiten.

Regeling	Inkomensnorm (Wwb=100%)	Bereik regeling 2009 ¹
BredaPas	110%	87%
Regeling Langdurigheidtoeslag	110%	30%
Regeling Duurzame Gebruiksgoederen voor 65+	110%	15%
Regeling Collectieve Ziektekostenverzekering	110%	64%
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen (rioolrechtheffing, afvalstoffenheffing en hondenbelasting)	100%	70%
Individuele bijzondere bijstand (sociale alarmering, maaltijdvoorzieningen, kosten woninginrichting)	110%	30%
Schulphulpverlening	n.v.t.	Conform begroting 2.400 afgewerkte aanvragen schuldhulpverlening, waarvan 70% met positief resultaat
Verstrekken sociale leningen	130%	250 leningen

Bron: Gemeente Breda (2010). Armoedeprofiel 2009. Onderzoek naar de omvang van de armoede en naar de effecten van armoedebeleid. Gemeente Breda: SSC Onderzoek en informatie. Aanvullende informatie via een beleidsambtenaar van de gemeente Breda.

Er wordt wisselend gebruik gemaakt van de speciale regelingen die in het leven zijn geroepen voor de minima (Armoedeprofiel Breda 2009). In 2009 is bijvoorbeeld 87% van de huishoudens uit de armoedegroep in het bezit van een BredaPas. Daarnaast hebben zeven op de tien huishoudens kwijtschelding gekregen van de afvalstoffen- en/of rioolrechtheffing. Bijna een derde van de huishoudens maakt verder gebruik van de regeling Langdurigheidtoeslag. De regeling Duurzame Gebruiksgoederen voor 65+ers wordt door nog niet een zesde van de huishoudens gebruikt. Bijna tweederde van de armoedegroep maakt gebruik van de regeling Collectieve Ziektekostenverzekering. Ook laten de cijfers zien dat bijna een derde gebruik maakt van de overige regelingen van de bijzondere bijstand.

De huishoudens die langdurig van een sociaal minimuminkomen leven en in het bijzonder de huishoudens met kinderen, maken van elk van de regelingen het meeste gebruik. Het gebruik van de regelingen bij de doelgroep van het armoedebeleid is in 2009, net als in de daaraan voorafgaande jaren, groot onder:

- 65-plussers (99%, net als in 2008);
- uitkeringsgerechtigden Wwb (96%, net als in 2008);

¹ Uitgedrukt als percentage van de doelgroep armoedebeleid. Deze doelgroep bestaat uit huishoudens die leven van een bijstandsuitkering, 65-plussers met een inkomen tot 110%, en overige huishoudens met een inkomen tot 110% van het bijstandsniveau.

- niet-westerse allochtonen (92%, was 88% in 2008);
- eenoudergezinnen (89%, was 86% in 2008);
- alleenstaanden jonger dan 65 jaar (87%, was 82% in 2008).

Over de gehele linie is het bereik van de regelingen in de periode van 2002 tot 2009 gestegen en is het aantal huishoudens dat leeft op het sociaal minimum met 1% gedaald. In die periode van 2002 tot 2005 daalde het niet-gebruik van regelingen. Tussen 2005 en 2008 is het niet-gebruik weer wat toegenomen. In 2009 is het niet-gebruik weer wat afgenomen (Armoedeprofiel 2009).

Wat ons opvalt, is dat het gebruik van de regelingen nogal wisselt. De BredaPas, de kwijtscheldingen van gemeentelijke belastingen en de collectieve ziektekostenverzekering bereiken veel Bredase minima. Van de langdurigheidtoeslag en de bijzondere bijstand echter, maken de minima veel minder vaak gebruik. Het ligt in de rede om de wens van onze gesprekspartners om niet-gebruik te bestrijden (zie hoofdstuk 5) te richten op de laatst genoemde regelingen. Daarnaast is het bereik van de regelingen bij een aantal groepen goed te noemen. Van een aantal andere groepen is dat minder duidelijk. Toch zijn ook een aantal groepen genoemd die volgens de geïnterviewden expliciet aandacht behoeven: mensen die langdurig moeten rondkomen van een laag inkomen, werkende armen en jongeren.

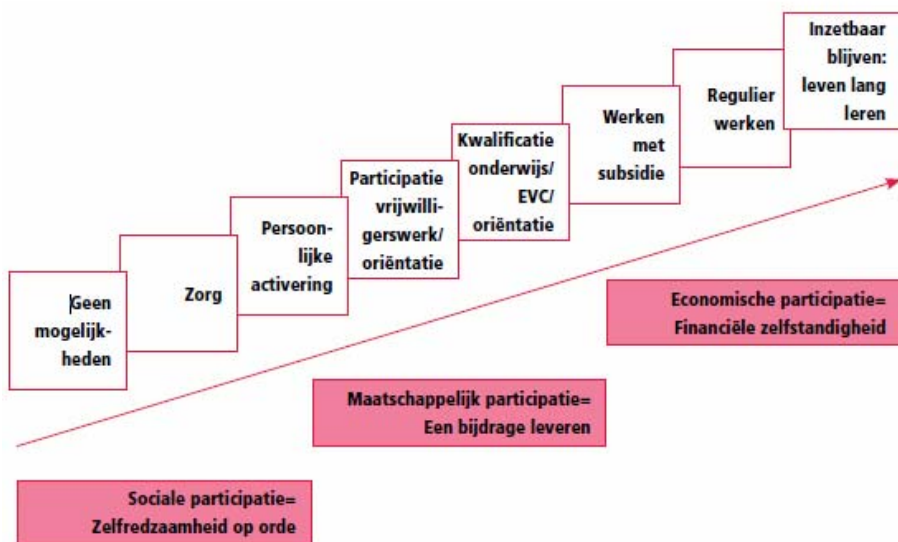
3 *Armoedebeleid in Breda: de gemeente en maatschappelijke organisaties*

3.1 *Inzet van de gemeente*

Visie en doelstelling van het armoedebeleid

Het document 'Visie Arbeidsmarktbeleid 2009-2015' is het centrale uitgangspunt voor het huidige Bredase beleid, waaronder het armoedebeleid valt. Hierin staan vier visielijnen centraal, waaronder het maximaal participeren, ofwel het meedoen naar vermogen voor alle burgers. Dit wordt mede mogelijk gemaakt door inzet van het participatiebudget. Maximale inzet op 'participatie' is nodig om de inwoners van Breda die nog 'niet meedoen' zo optimaal mogelijk te ontwikkelen. Door te blijven investeren in kennis en kunde, loopt dit via zorgtrajecten, naar maatschappelijke activering, naar participatie, naar toeleidingstrajecten richting werk, naar arbeidsdeelname met subsidie, naar regulier werk, en tot slot naar duurzame deelname aan het arbeidsproces. Meedoen naar vermogen betekent mensen zo hoog mogelijk op de zogenaamde 'participatieladder' zien te krijgen.

Figuur 3.1 De participatieladder

Bron: Gemeente Breda (2009). Visie Arbeidsmarktbeleid 2009-2015, p. 6.

Het doel is om te investeren in ontwikkeling, waarbij mensen soms een trede overslaan of kunnen terugvallen. Hierbij kan scholing en EVC (Erkenning van Verworven Competenties) in feite op alle treden aan de orde zijn. Maar dat speelt vooral wanneer de stap naar (al of niet gesubsidieerd) werk wordt gemaakt. 'Meedoen naar vermogen' vergt beleidsmatig en qua uitvoering een bundeling van krachten. De gemeente Breda moet hiertoe al haar middelen, beleid en knowhow bundelen, vanuit de verschillende wetten, aangestuurd door de verschillende betrokken interne directies. Het gaat daarbij om de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet investeren in jongeren (Wij), de Wet inburgering (Wi), de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en daarnaast de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (Wia), de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong) en de Werkloosheidswet (Ww). Daarnaast spelen de verschillende beleidsvisies een rol (zoals de maatschappelijke visie, de visie bedrijventerreinenbeleid, de visie arbeidsmarktbeleid, het deltaplan inburgering en de visie diversiteit). Al het instrumentarium van de gemeente is daarbij 'voorwaardenscheppend' om zo hoog mogelijk op de participatieladder te komen.

In de 'Visie Arbeidsmarktbeleid 2009-2015' lezen we verder dat, vanuit het uitgangspunt dat zoveel mogelijk burgers mee kunnen doen (via economische, maatschappelijke of sociale participatie), in totaal 1,2 miljoen euro extra beschikbaar is gesteld om zo de participatiegraad van de Bredase burgers te verhogen. Deze middelen worden ingezet om vooral aan de 'onderzijde' van de participatieladder te investeren in 'meedoen'. De gemeente wil daarmee dat meer mensen zich ontwikkelen en hun kansen in de maatschappij vergroten. Belemmeringen om mee te doen zijn volgens dit beleidsstuk van de gemeente vooral:

- Een gebrek aan kennis van de Nederlandse taal, en daardoor geen zicht op bestaande voorzieningen.
- Een gebrek aan geld. Armoede belemmert mensen om voor zichzelf een maatschappelijke carrière op te bouwen. Dit dragen ze ook over op naar hun kinderen.
- Een gebrek aan gezondheid. Redenen van zowel lichamelijke als psychische (sociale) aard staan deelname aan de samenleving vaak in de weg.
- Een gebrek aan vertrouwen, zowel in zichzelf als in de maatschappij en instanties. Het gevoel niet gehoord te worden leidt niet alleen tot passief, maar zelfs tot negatief gedrag.

De inzet op deze werkwijze staat onder druk. *'We zitten als gemeente op een keerpunt. In het nieuwe coalitie akkoord is een verantwoordelijkheidsladder opgenomen. Het veronderstelt 'andersom' denken. Beginnen bij wat kan je (als individu, maar ook als maatschappelijke organisatie), zelf doen, voordat je 'aanklopt' bij de gemeente.'* Met de op handen zijnde (rijks)bezuinigingen die ook Breda raken en de aanstelling van het nieuwe college van B&W in maart 2010, is sprake van een kanteling van het beleid. Het coalitieakkoord 2010-2014 legt meer nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van de burger. In dat kader, stelt de coalitie, moet de gemeente ook voorzieningen durven te versoberen en bepaalde taken op een verantwoorde manier durven los te laten. Voor diegenen die echt niet in staat zijn om mee te doen, heeft de gemeente een degelijk sociaal vangnet. Deze nieuwe benadering gaat uit van een getrapte opbouw in de verantwoordelijkheden. Op die manier wordt via informele kanalen veel werk verzet. Pas als het echt niet anders kan komen formele structuren in beeld.

Figuur 3.2 De verantwoordelijkheidsladder

- 1 Mensen zorgen voor zichzelf,
eigen sociaal netwerk gebruiken
- 2 Mensen zorgen voor elkaar,
mantelzorg, verenigingsleven
- 3 Collectieve voorzieningen
alleen waar nodig
- 4 Professionele inzet van de overheid
als achtervang en sluitstuk

Bron: @Breda. Coalitieakkoord 2010-2014, p.5.

De huidige coalitie vindt dat de maatschappelijke (welzijns)instellingen in Breda in deze tijd van bezuinigen ook kritisch moeten kijken naar de eigen rol en ambities. De komende jaren wil de gemeente alleen subsidie verstrekken aan instellingen die optimaal met partners samenwerken aan het bereiken van de beoogde maatschappelijk doelen. Voor wat betreft het armoedebeleid wordt de 110%-grens voor regelingen gehandhaafd.

De VNG heeft in juli een armoedecoalitie gevormd. Dit team wil een impuls geven richting gemeenten met betrekking tot de vraag hoe zij ervoor kunnen zorgen dat mensen 'meedoen' en gebruik maken van de voorzieningen waar zij recht op hebben. De wethouder van Breda neemt hieraan deel en gaat als ambassadeur optreden. Ondanks de bezuinigingen die op ook op Breda afkomen, is dit een belangrijk signaal voor het politieke draagvlak en genereert dit hernieuwde aandacht voor het armoedebeleid.

De inhoud van het gemeentelijke armoedebeleid

Voor de schets van de inhoud van het armoedebeleid in Breda baseren we ons hier op de beleidsverslagen en ambities van Sociale Zaken. Duidelijk is dat de inhoud van het armoedebeleid een ander karakter gaat krijgen. In de Kaderbrief 2011 (waarin een nadere uitwerking van het coalitieakkoord staat) geeft het college aan dat versoeringen in het armoedebeleid en het Wmo-beleid zullen worden doorgevoerd. Genoemd zijn de BredaPas, de langdurigheidtoeslag, en mogelijk de vergoeding voor collectieve ziektekosten in relatie tot de nieuwe wet op de schuldhulpverlening.

Maar ook in het kader van de Wmo zal worden bezuinigd, op huishoudelijke verzorging, vervoersvoorzieningen en woningaanpassingen. Met de versoering van de maatschappelijke ontwikkeling en middelen arbeidsparticipatie streeft het college ernaar om 10 miljoen euro te bezuinigen. Welke gevolgen dit precies gaat hebben, is op dit moment (juli 2010) nog onduidelijk.

Dit is ook afhankelijk van landelijke maatregelen, namelijk welk programma het nieuwe, nog te formeren, kabinet zal presenteren.

In 2009 geeft de gemeente Breda inkomensondersteuning aan de Bredase minima in de vorm van:

- bijzondere bijstand in verschillende kostensoorten (individueel bepaald);
- de BredaPas;
- langdurigheidstoeslag;
- een collectieve ziektekostenverzekering voor minima;
- de regeling duurzame gebruiksgoederen voor 65+ers;
- schuldhelpverlening, budgetbeheer, sociale leningen;
- kwijtschelding van diverse gemeentelijke belastingen.

In 2006 is door Sociale Zaken gezocht naar mogelijkheden om armoede nog beter te bestrijden.

Hierbij is, naast het indexeren van een aantal vergoedingen in het kader van de bijzondere bijstand, de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor bijzondere bijstand opgetrokken naar 110% van de bijstandsnorm. Hierdoor komen ook die burgers in aanmerking voor bijzondere bijstand, die een inkomen hebben dat net boven de bijstandsnorm ligt. Hierdoor wordt tevens een bijdrage geleverd aan het bestrijden van de armoedeval (*Beleidsverslag 2006 Wet Werk en Bijstand*).

Verder heeft de gemeenteraad van Breda in december 2008 de verordening langdurigheidtoeslag vastgesteld. Dit betekent dat vanaf 2009 alle burgers die 3 jaar, zonder onderbreking, langdurig een laag inkomen (tot 110%) hebben ontvangen, in aanmerking komen voor een langdurigheidtoeslag.

Deze toeslag is bedoeld als extra financieel steuntje in de rug, bijvoorbeeld voor het doen van vervangingsuitgaven. Met de invoering van deze regeling zijn sinds 2009 alle armoederegelingen van Sociale Zaken toegankelijk gemaakt voor burgers met een inkomen tot 110% van de bijstandsnorm (*Sociale Zaken Breda, Beleidsverslag 2008*).

Op 30 juni van datzelfde jaar (2008) heeft het toenmalige college het convenant Kinderen Doen Mee getekend. Hiermee heeft het college zich aangesloten bij de ambitie van de toenmalige staatssecretaris Aboutaleb om 50% meer kinderen in Breda die opgroeien in een gezin met een laag inkomen, maatschappelijk te laten participeren, bijvoorbeeld door meer aan sport of culturele activiteiten te doen. Het tekenen van het convenant heeft geleid tot het uitvoeren van een aantal projecten voor kinderen. Voorbeelden hiervan zijn het aanbieden van computers aan gezinnen met schoolgaande kinderen, het uitbreiden van de vergoedingen van de BredaPas voor kinderen, en het aanbieden van een jaarabonnement op een educatief tijdschrift. In 2008 hebben 2449 kinderen gebruik gemaakt van deze participerende maatregelen (*Sociale Zaken Breda, Beleidsverslag 2008*).

In de begroting 2009 van de Directie Sociale Zaken lezen we dat er dit jaar extra structureel geld beschikbaar is ter bestrijding van armoede. Dat wordt ingezet om de verruiming van het Bredase armoedebeleid te financieren (110%) en voor de komende jaren te handhaven. Het armoedebeleid is hierdoor voor meer burgers van Breda toegankelijk. Het budget voor de langdurigheidtoeslag wordt vanaf 2009 toegevoegd aan het gemeentefonds in plaats van aan het Inkomensdeel Wwb. Sociale Zaken zet zich sterk in om het bereik onder de burgers en het maximale gebruik van de regelingen verder te bevorderen, door outreachend te werken, meer voorlichting te geven en intermediairs in te schakelen.

De specifieke armoederegelingen hebben er in 2009 toe geleid dat de koopkracht bij het overgrote deel van de huishoudens in de armoedegroep is verbeterd (bij 98 procent van de ontvangende huishoudens). Als bij de armoedegroep ook de bedragen worden meegeteld uit overige regelingen van de bijzondere bijstand, is het effect van het gemeentelijke armoedebeleid nog groter. Daarbij zet de trend door dat steeds meer huishoudens in de armoedegroep van meer regelingen tegelijk gebruik maken. In 2009 is gemiddeld een hoger bedrag dan voorgaande jaren aan de ontvangende huishoudens toegekend. De stijging van het gemiddelde bedrag wordt ook veroorzaakt door de gestegen tarieven van de gemeentebelastingen (dus ook van de kwijtscheldingen) en van armoederegelingen (zoals de premies Collectieve Ziektekostenverzekering).

Samenvattend zijn de resultaten voor 2009 ten opzichte van 2008:

- een daling van de armoede in Breda (min 1%);
- net als in 2008 maken (bijna) alle bijstandsgerechtigden en 65-plussers in de doelgroep gebruik van één of meer regelingen van het Bredase armoedebeleid;
- een sterke afname van het niet-gebruik van de regelingen rond het armoedebeleid bij de groep overige huishoudens (van 37% naar 23%);
- meer huishoudens maken van meer regelingen tegelijk gebruik; daardoor zijn de gemiddelde toegekende en kwijtscholden bedragen hoger;
- door de afname van het niet-gebruik en door de lage inflatie in 2009 hadden meer armoedehuishoudens (plus 16%) te maken met een verbetering van hun koopkracht.

3.2 De inzet van maatschappelijke organisaties

In Breda zijn veel organisaties actief op het gebied van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting van minima, uiteenlopend van zorg- en welzijnsorganisaties, woningcorporaties, kerkelijke organisaties, tot de voedselbank en de Kredietbank van Sociale Zaken. Het niveau waarop deze organisaties opereren varieert eveneens. Sommige organisaties zijn verbonden aan bepaalde buurten of wijken, terwijl andere een algemeen stedelijke of regionale invalshoek hebben. De respondenten in onze enquête laten zien dat zij zich vooral bezighouden met het doorverwijzen, signaleren en informeren richting organisaties. Ook begeleiding op financieel terrein of het meegaan naar organisaties worden relatief vaak genoemd. Ten slotte wordt ook activering vaak genoemd, zowel activering tot participatie in persoonlijke netwerken, tot sociaal-culturele participatie, als ook tot een opleiding, werk of vrijwilligerswerk. Over het algemeen zijn de maatschappelijke organisaties vooral gericht op het bevorderen van maatschappelijke participatie.

De maatschappelijke organisaties zijn vrij positief in hun oordeel over het gemeentelijke beleid op het gebied van armoedebestrijding. De betrokkenheid van de gemeente bij dit onderwerp is groot.

Verder vinden de organisaties het positief dat de gemeente (netwerk)bijeenkomsten organiseert, zodat duidelijk wordt welke organisaties zich allemaal met armoedebestrijding bezighouden. De bijeenkomst in het kader van de Stedenestafette op 22 februari is hiervan een goed voorbeeld.

Een ander punt dat door een vertegenwoordiger van de minima is genoemd betreft de aanpak van de re-integratietrajecten: *'Er wordt zoveel geld in gestoken, en het is maar de vraag of sommigen ooit verder komen dan vrijwilligerswerk. En kijk naar de jongeren die moeten werken of leren, volgens landelijk beleid. Maar sommigen worden aan het werk gezet, terwijl ze geen dak*

boven hun hoofd hebben en een dagtaak hebben aan het regelen van onderdak en eten. Na drie maanden loopt het spaak met dat werk en gaan ze weer een volgend traject in. Een ander aandachtspunt is de bekendheid van de BredaPas. Het bereik van de BredaPas is 87%, dus 13% van mensen die er recht op hebben, maken er (nog) geen gebruik van. Volgens sommige respondenten kan het bereik nog verder omhoog.

We hebben met een paar maatschappelijke organisaties uitvoeriger gesproken over hun inzet op het gebied van armoedebestrijding.

Surplus Welzijn is één van deze organisaties. Surplus Welzijn is een dochterstichting van Surplus Welzijn, die zich bezighoudt met welzijn, zorg, kinderopvang en wonen in West- en Midden-Brabant. Veel medewerkers in het veld hebben direct te maken met mensen die in armoede leven.

Surplus Welzijn probeert hen te stimuleren tot actieve deelname aan de samenleving. Daarbij richten zij zich vooral op de kwetsbare mensen, in de brede zin van het woord. Het gaat hen daarbij ook om empowerment: mensen 'sterk maken' zodat ze voor zichzelf kunnen opkomen en zelf dingen kunnen organiseren. Daarbij subsidieert de gemeente hen om allerlei activiteiten voor deze doelgroep uit te kunnen voeren. Voorbeelden zijn de ontwikkeling van brede scholen, re-integratie en inburgering.

Ook met het Instituut voor Maatschappelijk Welzijn (IMW) Breda hebben we gesproken over armoedebestrijding. Het IMW is een eerstelijnsorganisatie voor psychosociale en sociaaljuridische dienstverlening en sociale activering, die zich richt op het helpen van mensen met persoonlijke, psychosociale of maatschappelijke problemen. Het IMW biedt hulp aan personen waarbij het sociaal functioneren als problematisch wordt ervaren of problematisch dreigt te worden. Het IMW wil daarbij extra aandacht geven aan (groepen) mensen die 'aan de zijlijn' van de samenleving (dreigen te komen) staan. Het IMW houdt zich veel bezig met schuldhulpverlening. In samenwerking met Sociale Zaken en de afdeling Kredietbank van Sociale Zaken is het Meldpunt Schuldhulpverlening Breda (MSB) opgericht. Ook hebben ze budgetconsulenten in dienst, die hulp bieden bij het opstellen van een budgetplan. Daarbij kijken ze nadrukkelijk ook naar de psychosociale problematiek: *'we doen meer dan het aanpakken van de financiële problemen.'*

3.3 *Minima over minimabeleid*

We hebben uitgebreid gesproken met drie vertegenwoordigers van minima in Breda, te weten de Cliëntenraad De Brug, het Annahuis (het diaconaal centrum Breda) en het 'Tientjesproject' (een burgerinitiatief waarbij mensen de meest uiteenlopende hulp of diensten kunnen aanbieden voor een tientje).

De vertegenwoordigers van de minima in Breda vinden het lastig om aan te geven of ze tevreden zijn over het gemeentelijke armoedebeleid, omdat ze geen totaalbeeld hebben. Wel noemen zij verschillende plus- en minpunten. Ze vinden het positief dat de gemeente erg betrokken is bij dit thema en dat het voormalige college zich zonder twijfel goed heeft ingezet. Twee instanties noemen de startbijeenkomst van de Stedenestafette daarbij als mooi voorbeeld. Er zijn veel partijen samengebracht, die elkaar vooraf niet of onvoldoende kenden. *'Dat is een goede start, maar er moet nog veel gebeuren op dit gebied.'* Er worden nog andere ontwikkelingspunten genoemd. Zo hangt het nog teveel van individuele personen af hoe goed je geholpen wordt.

Daarnaast bestaat het beeld dat de gemeente wat meer zou mogen doen om huisuitzettingen te voorkomen. Dit is echter al redelijk succesvol: van de 32 aanzeggingen in de eerste helft van 2010 hebben er (slechts) vier geleid tot daadwerkelijke huisuitzetting. De overige zaken zijn op een andere manier opgelost.

De vertegenwoordigers van de minima vinden verder dat de minima nog beter betrokken zouden kunnen worden bij de ontwikkeling van het armoedebeleid. We beluisteren kritiek op de Cliëntenraad, omdat deze te ver af zou staan van vooral jonge cliënten. *'Er zou nog meer geluisterd moeten worden naar de ervaringsdeskundigen'*.

De gemeente zou veel meer initiatief moeten nemen op dit gebied. Men gaat er te snel vanuit dat het initiatief bij de minima zelf ligt, maar 'de minima komen in de praktijk niet snel in beweging'. Bijkomend probleem is dat de minima volgens de vertegenwoordigers onvoldoende op de hoogte zijn van het gemeentelijke beleid. De Cliëntenraad ziet daarin een taak voor zichzelf weggelegd. De minima weten lang niet altijd waar ze recht op hebben. *'We merken ook dat mensen willen dat hun problemen voor ze opgelost worden en dat ze vooral mopperen'*. Een voorbeeld is dat veel mensen in paniek raakten toen ze te horen kregen dat ze niet meer in aanmerking kwamen voor automatische kwijtschelding van de gemeentebelastingen. Men dacht het zelf te moeten betalen, terwijl het er in feite om ging dat ze het nu moesten aanvragen, terwijl het voorheen automatisch ging.

3.4 Inspirerende projecten voor de minima

De inzet voor de bestijding van armoede en maatschappelijke uitsluiting van de gemeente en maatschappelijke organisaties en groepen overziend, kunnen we concluderen dat er al behoorlijk wat gebeurt in Breda. We hebben mooie projecten voor minima gezien. Ze zijn genoemd door onze gesprekspartners, maar ook zijn ruim twintig projecten ondersteund door het gemeentelijke Fonds Maatschappelijke Ontwikkeling (FMO) die raken aan het stimuleren van (arbeids)participatie. Het FMO is in april 2010 gestopt. Toekomstige projecten en initiatieven worden op een andere wijze georganiseerd.

Wanneer we de doelstellingen van de Stedenestafette nog eens bekijken, namelijk het versterken, vernieuwen, en verbeteren van de lokale samenwerking ten behoeve van de minima en het opstellen en versterken van een lokale sociale agenda, willen wij hier de volgende projecten of initiatieven onder de aandacht brengen:

- Meldpunt Schuldhulpverlening Breda
- Tientjes Talent en Toekomst
- Werk aan de wijk
- Annahuis

We lopen hiermee vooruit op de inhoud van de Bredase agenda. Het zijn voorbeelden van initiatieven die passen bij het uitgangspunt dat de komende tijd centraal zal staan, namelijk het versterken van de eigen kracht, zodat de burger zoveel mogelijk zelf de verantwoordelijkheid voor zijn eigen leven kan nemen.

Meldpunt Schuldhulpverlening Breda

In samenwerking met het IMW Breda heeft de Kredietbank (een afdeling van Sociale Zaken) het Meldpunt Schuldhulpverlening Breda opgericht. Hierdoor kan een integrale oplossing worden geboden aan mensen die door grote schulden in de problemen zijn geraakt. De Kredietbank richt zich op de sanering van de schulden, terwijl het IMW de cliënten maatschappelijk begeleidt. Het is een overlegorgaan waar de verschillende instanties bespreken hoe de cliënten het best geholpen kunnen worden om een schuldenvrije toekomst tegemoet te gaan.

Meer informatie: www.imwbreda.nl en www.kredietbankbreda.nl (onder constructie).

Tientjes Talent en Toekomst

Het Tientjesproject is op 9 maart 2010 opgericht door drie vrouwen met een bijstandsuitkering en een voedselbankindicatie. Zij willen mensen met een laag inkomen de mogelijkheid bieden om voor een tientje hun eigen ding in de wereld te zetten. Uitgangspunt daarbij is dat personen of bedrijven iets aanbieden dat een tientje kost. Dat kan variëren van deelnemen aan een workshop, klusjes aanbieden, schilderwerk laten verrichten of het inhuren van een jurist. Tientjes biedt zelf ook van alles aan: workshops of coachingstrajecten voor als je nog niet goed weet waar je passie ligt.

'Tientjes daagt je uit om echt te gaan doen waar je hart van gaat dansen'.

Meer informatie: <http://tientjes.net>.

Werk aan de wijk

Werk aan de wijk brengt mensen uit de wijk die (vrijwilligers)werk zoeken en mensen of organisaties uit diezelfde wijk die hulp of diensten nodig hebben bij elkaar. Werk aan de wijk zorgt voor een ondersteunend netwerk van begeleiding en scholing. Werk aan de wijk verzorgt daarnaast, in opdracht van derden, diverse projecten, zoals de formulierenbrigade, buurtcoaches in de Haagse Beemden, de zwerfvuilbrigade, Get started, vrouwenstudio's, maatschappelijke stages en taalstages.

Meer informatie: www.werkaandewijk.nl.

Annahuis

Het Diakonaal Centrum Annahuis biedt op een laagdrempelige wijze hulp aan de meest kwetsbare groep. Medewerkers van Sociale Zaken en de Kredietbank houden hier wekelijks hun outreachende spreekuur. Mensen kunnen met allerlei vragen over de sociale zekerheid of schuldenproblematiek terecht in een huiskamerachtige omgeving. Medewerkers van het Annahuis bieden iedereen een luisterend oor. Voor bezoekers is het Annahuis een ontmoetingsplaats.

Meer informatie: www.annahuis.nl.

4 *Samenwerken aan armoedebeleid in Breda*

Vijftien ambtenaren en 25 medewerkers van maatschappelijke organisaties lieten zich in onze enquête uit over de samenwerking rondom de armoedebestrijding in Breda. Daarnaast hebben de interviews met de regievoerders (van Sociale Zaken van de gemeente, Surplus Welzijn en IMW Breda) en met vertegenwoordigers van minima (van Cliëntenraad De Brug Breda, Diaconaal Centrum Annahuis Breda en het Tientjesproject) veel informatie opgeleverd over deze samenwerking. Er blijkt in Breda volop behoefte te bestaan aan samenwerking op het gebied van armoedebestrijding en het voorkomen van sociale uitsluiting. Deze samenwerking is in ontwikkeling.

4.1 *Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van minima*

De inzet van het gemeentelijke participatiebeleid is het meedoen naar vermogen. Het beleid is erop gericht mensen stappen te laten zetten op de participatieladder: van sociale participatie naar maatschappelijke participatie, en verder naar economische participatie. De basis voor het Bredase armoedebeleid ligt bij het arbeidsmarktbeleid. Het gemeentelijke (armoede)beleid is vooral gericht op het verbeteren van de inkomenspositie van de minima. Het verruimen van mogelijkheden voor participatie is daarvan het uiteindelijke doel.

Zoals al eerder gezegd, hebben het aantreden van het nieuwe college en de komende bezuinigingen, ook van Rijksweg, een kanteling in het armoedebeleid tot gevolg. De eigen verantwoordelijkheid van burgers is daarbij het uitgangspunt (zie ook de verantwoordelijkheidsladder, figuur 3.2).

Het beleid ten behoeve van maatschappelijke ontwikkeling wordt versoerd. Het eerste concrete gevolg daarvan is het stopzetten van het Fonds Maatschappelijke Ontwikkeling. Daarnaast is het bevorderen van arbeidsparticipatie de komende jaren het belangrijkste speerpunt.

Onze gesprekspartners hebben de ambitie een impuls te geven aan de samenwerking rondom de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Dit betreft zowel de samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie als die tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties en groepen, en die tussen de organisaties en groepen onderling.

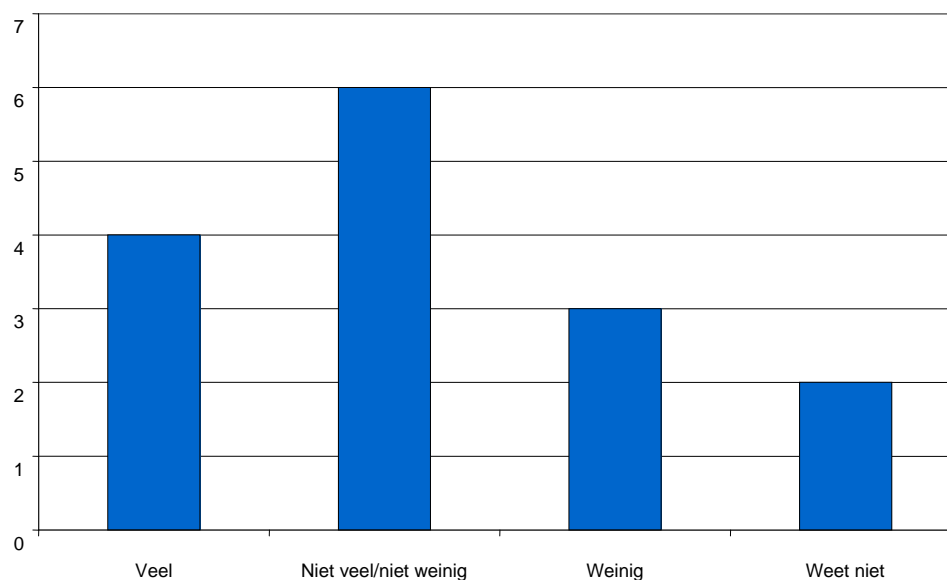
4.2 *Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat*

De directie Sociale Zaken werkt onder meer samen met de directies Maatschappelijke Ontwikkeling en Economische Zaken. Een integrale benadering binnen het gemeentelijke apparaat is heel belangrijk om de problemen te kunnen tackelen. Niet alleen financieel, maar ook inhoudelijk, aldus de gemeente.

Kijken we naar de enquête, dan vinden de meeste ambtenaren dat hun afdeling de afgelopen jaren niet veel, maar ook niet weinig, heeft samengewerkt met andere gemeentelijke afdelingen (zie figuur 4.1). Bijna alle ambtenaren geven aan met de directie Sociale Zaken te hebben samengewerkt, terwijl ook de Wmo-afdeling (onderdeel van de directie Sociale Zaken) veel wordt genoemd.

Van de ambtenaren die hebben samengewerkt geeft het merendeel (9 van de 13) aan dat dat is gebeurd op het gebied van het bevorderen van de maatschappelijke participatie van minima; de helft geeft aan te hebben samengewerkt op het gebied van de inkomensverbetering. De samenwerking blijkt in veel gevallen (bij 9 ambtenaren) te gaan om het uitwisselen van informatie over de grote lijnen van het beleid; bij de helft van de ambtenaren gaat het om onderling overleg over de grote lijnen in beleidsvorming. Bijna alle ambtenaren geven aan dat de samenwerking met de gemeente op een bepaalde doelgroep is gericht. Het vaakst blijkt het te gaan om dak- en thuislozen of om bijstandsgerechtigden.

Figuur 4.1 Hoeveel werken gemeentelijke afdelingen met elkaar samen? (n=15)

Beoordeling van de samenwerking binnen de gemeente

In de enquête hebben we beleidsambtenaren gevraagd wat ze vinden van de samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat. De ambtenaren beoordelen de interne samenwerking met een 7.

Daarbij vinden ze alle aspecten ten aanzien van de samenwerking die ze voorgelegd krijgen belangrijk of zeer belangrijk. De aspecten die het belangrijkste worden gevonden zijn het gezamenlijk met de andere afdelingen analyseren van het effect van maatregelen, goed geïnformeerd worden door de andere afdelingen, en met elkaar gemaakte afspraken nakomen. We hebben ook gevraagd naar de tevredenheid over de verschillende aspecten in de samenwerking. Over met elkaar

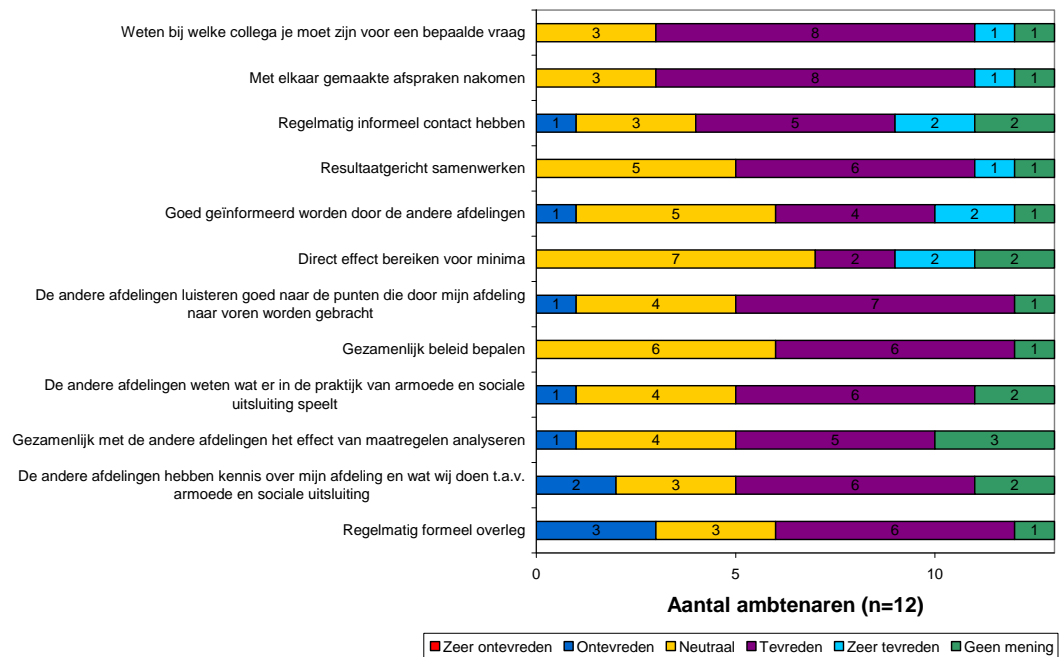
gemaakte afspraken nakomen en weten bij welke collega je moet zijn voor een bepaalde vraag zijn de ambtenaren het meest tevreden. Over regelmatig formeel overleg zijn ze relatief het minst tevreden.

Ook hebben we gekeken welke drie aspecten de algemene tevredenheid over de samenwerking het meest beïnvloeden (zie figuur 4.2). Het gaat vooral om de volgende aspecten:

- direct effect bereiken voor minima;
- gezamenlijk beleid bepalen;
- de andere afdelingen weten wat er in de praktijk van armoede en sociale uitsluiting speelt.

Wanneer we kijken naar de tevredenheid van de ambtenaren over deze aspecten, dan scoren deze niet bijzonder hoog, maar ook niet erg laag.

Figuur 4.2 Tevredenheid over de samenwerking met de andere gemeentelijke afdelingen (n=13).

In de samenwerking binnen de gemeente wordt er steeds meer gestreefd naar een integrale benadering. Wel kan dit nog verder ontwikkeld worden. *'De integrale benadering moet door iedereen omarmd worden, niet in de koker denken maar over de grenzen heen kijken'*, aldus een regievoerder. Hoewel de gemeente veel geld uitgeeft aan armoedebestrijding, heeft deze regievoerder het gevoel dat armoedebestrijding niet de plek krijgt die het verdient. De gemeente zou bijvoorbeeld een aparte manager aan kunnen stellen die zorgt voor een integrale benadering op

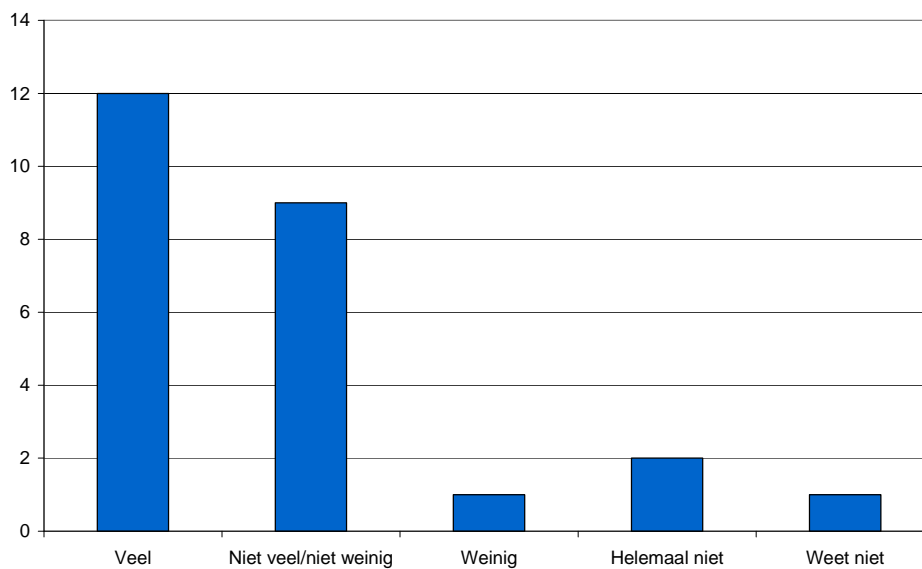
het gebied van armoede. We constateren dat veel van de gesuggereerde verbeterpunten in de enquête ten aanzien van samenwerking ook te maken hebben met integraal werken en ontkoking; hoewel dit verbeterd lijkt te zijn kan dit (nog) beter. Kennelijk bestaat er de behoefte dit formeler met elkaar te regelen.

4.3 *Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties*

Bijna alle organisaties (22 van de 25) hebben het afgelopen jaar met de gemeente samengewerkt op het gebied van armoedebestrijding of het bevorderen van de participatie van minima. De helft van de maatschappelijke organisaties heeft het afgelopen jaar zelfs veel samengewerkt met de gemeente. Van de organisaties die hebben samengewerkt geeft het merendeel (17 van de 22) aan te hebben samengewerkt op het gebied van het bevorderen van de maatschappelijke participatie van minima, terwijl de helft heeft samengewerkt op het gebied van de inkomensverbetering.

De samenwerking blijkt in veel gevallen (bij 16 organisaties) om het uitwisselen van informatie en contact over individuele cases te gaan. Daarnaast wordt er door ongeveer de helft van de organisaties gezamenlijk projecten opgezet of is er gepraat over de beleidsvorming van de gemeente. Alle medewerkers van de maatschappelijke organisaties geven aan dat de samenwerking met de gemeente op een bepaalde doelgroep is gericht. Het gaat dan meestal om bijstandsgerechtigden. Hiernaast worden ouderen en minima met een baan ook veel genoemd.

Figuur 4.3 Hoe vaak werken maatschappelijke organisaties samen met de gemeente? (n=25)

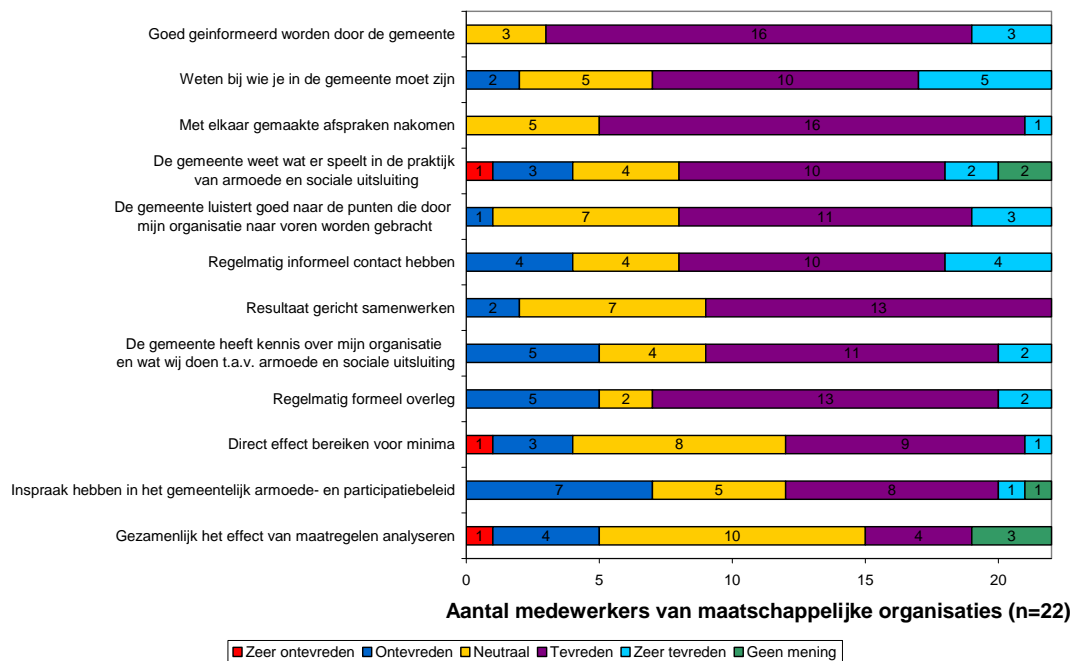

De meeste ambtenaren (11 van de 14) die de enquête hebben ingevuld geven aan samen te werken met maatschappelijke organisaties op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Ze werken vooral samen met het maatschappelijk werk, vrijwilligersorganisaties, dienstverlenende instellingen (thuiszorg et cetera) en de voedselbank(en). Het gaat dan vooral om het uitwisselen van informatie, contact over individuele cases en het gezamenlijk organiseren en uitvoeren van projecten. De samenwerking is daarbij vaak gericht op een specifieke doelgroep, zoals de dak- en thuislozen of de bijstandsgerechtigden.

Beoordeling van de samenwerking met de gemeente

De maatschappelijke organisaties in onze enquête zijn behoorlijk tevreden over de samenwerking met de gemeente op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Ze waarderen deze samenwerking gemiddeld met een 7.3. Het meest tevreden zijn ze over het goed geïnformeerd worden door de gemeente. Het minst tevreden zijn de organisaties over de gezamenlijke analyse van het effect van maatregelen. Figuur 4.4 geeft een overzicht van de aspecten en de mate van tevredenheid van de medewerkers van de organisaties hierover. Alle aspecten worden belangrijk tot zeer belangrijk gevonden. De aspecten die het belangrijkste worden gevonden, zijn het goed geïnformeerd worden door de gemeente en het nakomen van met elkaar gemaakte afspraken.

Figuur 4.4 Tevredenheid over de samenwerking met de gemeente.

Ook hebben we gekeken welke aspecten (zie figuur 4.4) de algemene tevredenheid over de samenwerking het meest beïnvloeden. Het gaat om de volgende aspecten:

- De gemeente heeft kennis over mijn organisatie en wat wij doen t.a.v. armoede en sociale uitsluiting.
- Regelmatig informeel contact hebben.

Deze aspecten zouden nog verder verbeterd kunnen worden. Het gaat om belangrijke aandachtspunten die goed hand in hand kunnen gaan. Zo zal regelmatig informeel contact hebben met organisaties vaak ook leiden tot meer kennis over de organisaties en wat zij doen.

Door de vertegenwoordigers van minima is gesproken over de sterke en zwakke punten in de samenwerking met de gemeente. Als sterke punten noemen zij dat er een luisterend oor is en dat ze er zijn. Een vertegenwoordiger van minima vertelt dat ze vaste contactpersonen hebben die de doelgroep kennen. Ze voelen zich serieus genomen als een organisatie die stem geeft aan mensen in een (tijdelijk) uitzichtloze situatie. Als zwakke punten noemen zij dat *'er veel papier op de cliëntenraad afkomt en je veel moet snappen voordat je daadwerkelijk iets kunt doen'*. Een andere vertegenwoordiger van de minima vertelt dat ze graag meer contact zouden willen krijgen met de afdeling fraudebestrijding, omdat ze het niet altijd eens zijn met hun beslissingen. En tot slot noemt een vertegenwoordiger van de minima dat ze het idee heeft dat ook de gemeente intern vastloopt op regels. *'Ik heb een grote machteloosheid gemerkt bij de mensen die werken in professionele instanties.'*

Ook met de regievoerders is gesproken over de samenwerking met de gemeente. Een van de regievoerders ervaart de samenwerking met de gemeente vooral als prettig. Ze worden betrokken bij beleidsontwikkeling en op belangrijke momenten worden ze ingezet. Ze voelen zich erkend, herkend en gewaardeerd. Het lastige is dat ze altijd in een politiek krachtenveld opereren, de agenda's zijn moeilijk te doorgronden. Daarnaast zou de gemeente nog sterker de regie kunnen nemen, aldus een andere regievoerder.

Bijna alle organisaties die de enquête hebben ingevuld, noemen verbeterpunten wat betreft de samenwerking tussen de gemeente en de maatschappelijke organisaties. Drie zaken komen hierbij vooral sterk naar voren. Zo geven een aantal organisaties aan dat de samenwerking tussen de gemeente en de andere organisaties frequenter of geïntensiveerd zou moeten worden. Het zou mooi zijn als dit ontstaat als gevolg van netwerkbijeenkomsten die beurtelings door de gemeente of de organisaties worden georganiseerd. Hiernaast wordt meer contact veel genoemd; hierbij gaat het dan zowel om meer contact met de andere organisaties als met de minima zelf. Ook noemen een aantal organisaties het houden van een jaarlijkse bijeenkomst rond het thema armoede: *'Eens per jaar een bijeenkomst houden over een thema rond armoede en minima, met ruime mogelijkheden van informeel contact met mensen uit het werkveld van de gemeente en andere (vrijwilligers)organisaties die actief zijn op dit terrein.'*

Het gemeentelijke perspectief op de samenwerking met maatschappelijke organisaties en groepen kenmerkt zich door de nadruk op financieel ondersteunen. Het uiteindelijke doel dat de gemeente daarmee nastreeft is het vergroten van de maatschappelijke participatie. De gemeente wil in de samenwerking dan ook meer nadruk gaan leggen op maatschappelijke participatie op zich. Het eerder genoemde 'andersom denken', dat de komende periode leidend zal zijn voor het armoedebeleid, heeft gevolgen voor het betrekken van organisaties en de manier waarop je als gemeente met ze samenwerkt, aldus een regievoerder van de gemeente. Een sterk punt van samenwerking met andere organisaties is voor de gemeente dat de organisaties dicht bij de mensen staan en daar relevante informatie over hebben. Een nadeel is echter dat deze instanties vaak voor specifieke doelgroepen opkomen en een specifiek belang dienen. Verder is het moeilijk om bij de re-integratiepartners overzicht te krijgen van de door hen behaalde resultaten. In komende aanbestedingen zal hieraan meer aandacht worden besteed. Een regievoerder van de gemeente geeft aan contractuele afspraken beter te willen bewaken. Ook is het streven om overlap tussen het werk van de vele partners te bestrijden. Wellicht kan binnen (andere afdelingen van) de gemeente ook een aantal zaken opgepakt worden.

4.4 Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling

Als het gaat om de onderlinge samenwerking, constateren we dat de overgrote meerderheid, namelijk 19 van de 24 maatschappelijke organisaties, in de enquête aangeeft dat hun organisatie op het gebied van armoede en sociale uitsluiting samenwerkt met andere organisaties dan de gemeente. Er wordt vooral veel samengewerkt met organisaties zoals het buurthuis, het welzijnswerk of sociaal-cultureel werk, vrijwilligersorganisaties en belangenbehartigers van de minima. In alle gevallen gaat het om informatie uitwisselen. Contact over individuele cases wordt ook veel genoemd als manier van samenwerking. In veel gevallen is de samenwerking gericht op een bepaalde doelgroep. Bijstandsgerechtigden worden door veel (12 van de 19) organisaties genoemd als doelgroep. Ook ouderen worden door de helft van de organisaties als doelgroep genoemd.

Een van de regievoerders vertelt dat de eigen organisatie steeds meer een netwerkorganisatie is. Er is een enorme bereidheid om samen te werken. Als een gezamenlijk doel centraal staat, dan kunnen organisaties elkaar gemakkelijk vinden. Een zwak punt in de samenwerking is dat alles zo versnipperd is. *'Wat binnen een wijk gebeurt en wie ermee bezig is, is soms totaal ondoorzichtig. Een wijk is een keer onder de loep genomen, daar bleken toen wel 55 partijen actief te zijn.'* Ook een andere regievoerder geeft aan dat samenwerken soms ingewikkeld is. Het gebeurt tot nu toe nog vaak incidenteel en is dus eindig door de tijdelijke middelen van de gemeente. Ook is het lastig dat organisaties waar ze mee samenwerken in tijden van aanbestedingen en vermarkting in sommige gevallen ook elkaars concurrent zijn.

Ook de vertegenwoordigers van de minima werken veel samen met andere organisaties. Cliëntenraad De Brug werkt samen met de BSW (Bedrijven Sociale Werkvoorziening), met de cliëntenraad van het UWV, de FNV en een gehandicaptenorganisatie. *'We zitten er bovenop om de omstandighe-*

den van minima te verbeteren. Het Tientjesproject werkt samen met Surplus Welzijn, IMW Breda en de GGZ. Deze contacten gaan over het creëren van mogelijkheden voor mensen waarmee de organisatie contact wil hebben. Het project stelt de vraag centraal wat er nodig is om deze mensen te laten doen wat ze graag willen. De samenwerking staat nog in de kinderschoenen. Verder werkt Diaconaal Centrum Breda, het Annahuis, ook veel samen. Zij verwijzen vooral naar het maatschappelijk werk, de SMO (Stichting Maatschappelijke Opvang) en de kringloopwinkel of voedselbank. Met het maatschappelijk werk en de SMO stemmen ze de begeleiding af en wie wat doet. Bij het Diaconaal Centrum zijn ze over het algemeen tevreden over de samenwerking. Wat soms lastig is, is het afstemmen en terugkoppelen. De samenwerking lijkt een positief effect te hebben voor de minima: *'Mensen worden adequaat verwezen. Wij laten ze pas los als ze op de 'goede plek' zijn. We doen aan 'warme overdracht'. Voor iemand ontstaat weer perspectief, de samenwerking maakt het effectiever en zorgzamer.'*

Ook hier constateren respondenten een aantal verbeterpunten. Een van de vertegenwoordigers van de minima vertelt dat op de bijeenkomst van 22 februari in Breda bleek dat veel organisaties niet met elkaar bekend waren. Een andere vertegenwoordiger van de minima vindt dat de samenwerking tussen bepaalde organisaties beter kan. *'Als iemand meerdere problemen heeft, is beter afstemmen nodig om te voorkomen dat iemand tussen wal en schip valt. Om iemand sneller te kunnen helpen, moeten organisaties het mensen niet zelf laten uitzoeken. Door betere samenwerking kan je ook signalen beter bij elkaar leggen.'* Dit duidt op een onduidelijkheid over bij wie de verantwoordelijkheid ligt.

4.5 Lokale samenwerkingsverbanden

Op een enkele uitzondering na nemen alle maatschappelijke organisaties die de vragenlijst hebben ingevuld deel aan een lokaal samenwerkingsverband. In meer dan de helft van de gevallen gaat het om deelname aan drie of meer samenwerkingsverbanden. Er worden veel samenwerkingsverbanden genoemd, zoals Cliëntenraad De Brug, het IMW Breda, de lokale integrale schuldhulpverlening, het Stedelijk Kompas, de Stuurgroep Ketenregie, de Welzijnstafels, het Annahuis, buurtnetwerken en zorgteams, het GWI-Overleg, MASS en Surplus. De respondenten verstaan onder samenwerkingsverbanden zowel één-op-één samenwerking met andere organisaties als een netwerk waarbij meerdere organisaties betrokken zijn. Hieronder volgt een omschrijving van de drie samenwerkingsvormen die het vaakst genoemd zijn.

Stedelijk Kompas

Hierin werken een groot aantal partijen (o.a. de GGZ, verslavingszorg, maatschappelijk welzijn, maatschappelijke opvang en de gemeente) samen aan een sluitende aanpak, met als doel dat 'niemand op straat verblijft'.

Het Stedelijk Kompas betreft een intensivering van de aanpak in de maatschappelijke opvang, verslavingszorg en de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz). In deze nieuwe aanpak vindt er een belangrijke verschuiving plaats in de uitgangspunten die aan de huidige aanpak ten grondslag

liggen. In de nieuwe aanpak is het uitgangspunt dat niemand vrijwillig op straat leeft. Met het Stedelijk Kompas gaat de gemeente er vanuit dat ieder die op straat leeft een zorgaanbod nodig heeft. Om passende zorg aan te bieden gaat de gemeente in de komende jaren werken met een individuele aanpak; verder gaat zij de samenwerking tussen de betrokken organisaties verbeteren.

Het concept Stedelijk Kompas is interactief tot stand gekomen. De gemeente is gestart met een bouwstenennotitie, die ten grondslag heeft gelegen aan de interviews die gehouden zijn met alle belanghebbenden. Daarnaast zijn er bestuurlijke overleggen geweest en heeft er een brede interactieve bijeenkomst plaatsgevonden. Op basis hiervan is het concept Stedelijk Kompas geschreven.

Cliëntenraad De Brug Breda

Sociale Zaken en het SW-bedrijf van de gemeente Breda (BSW Bedrijven) werken samen met het UWV werkbedrijf in een gezamenlijke cliëntenraad voor Werkplein De Brug in Breda. Cliëntenraad De Brug heeft 16 leden. Leden namens belangenorganisaties (telkens twee vertegenwoordigers) zijn:

- het Bredaas Centrum Gehandicaptenbeleid (BCG);
- het Gezamenlijk Overleg Bredase Ouderenbonden (GOBO);
- het Instituut WIN voor Multiculturele Ontwikkeling (IWMO);
- de FNV Lokaal Breda;
- het Diaconaal Centrum Annahuis.

Verder zitten er zes cliëntleden op persoonlijke titel in. Ze bestaan in deze vorm sinds eind 2008 en vergaderen één keer per maand. In 2010 heeft de Cliëntenraad de Publieksprijs voor beste initiatief gewonnen in een verkiezing van de Landelijke Cliëntenraad.

De Cliëntenraad is een onafhankelijke adviesraad die zich inzet voor iedereen met een uitkering van het UWV en Sociale Zaken (Wwb, Wij, loaw, loaz, Ww, Wia, Wajong, Wao, Anw) en voor cliënten die werkzaam zijn in de Sociale Werkvoorziening (BSW). Ook komen zij op voor de belangen van mensen uit Breda met een laag inkomen (tot 110% van de bijstandsnorm). Daarnaast maken zij zich sterk voor Nuggers (niet-uitkeringsgerechtigden; dit zijn mensen die geen recht hebben op een uitkering, maar wel op zoek zijn naar werk).

Geschikt wonen voor iedereen (GWI-Project)

Een samenwerkingsverband dat vaak genoemd is maar dat zich niet speciaal richt op minima, is Geschikt Wonen voor Iedereen (GWI). Omdat de doelstellingen vooral ook van belang zijn voor kwetsbare en/of oudere bewoners, die ook vaak in een lagere inkomenscategorie vallen, noemen we het hier toch.

Gemeente en maatschappelijke partners maken zich samen sterk voor een stad waarin wonen, welzijn en zorg goed geregeld en voor iedereen bereikbaar zijn. Dat gebeurt door te werken aan:

- voldoende geschikte huisvesting;

- een toegankelijke woonomgeving;
- de aanwezigheid van basisvoorzieningen (winkels, openbaar vervoer, een bank/postkantoor en dergelijke);
- de aanwezigheid van zorg- en welzijnsvoorzieningen.

Breda is verdeeld in vijftien GWI-gebieden. Deze gebieden zijn opgebouwd uit meerdere wijken en hebben een gemiddelde omvang van ongeveer 10.000 inwoners. De ambitie van GWI is dat de gemeente Breda samen met haar maatschappelijke partners een netwerk van vijftien Centrale Zones (het hart van een GWI-wijk) ontwikkelt, waarin iedereen - oud of jong, met of zonder beperking - onbekommerd kan wonen. Dit betekent onder meer dat elke Centrale Zone in de toekomst zal beschikken over een zorgkruispunt, waar verschillende organisaties (bijvoorbeeld een verzorgingshuis, de thuiszorg, het ouderenwerk, of een corporatie) diensten op het gebied van zorg en welzijn aanbieden. Zo'n zorgkruispunt kan gevestigd zijn in een verzorgingshuis in de wijk, maar ook bijvoorbeeld in een multifunctioneel wijkcentrum. In de Centrale Zone zijn verder basisvoorzieningen zoals winkels, een bank en/of een postkantoor en openbaar vervoer in voldoende mate aanwezig.

5 *Versterking van de lokale sociale agenda in Breda*

De versterking van de lokale sociale agenda is, samen met het versterken van de samenwerking tussen partijen op lokaal niveau, de belangrijkste doelstelling van de Stedenestafette. Het eerste punt vloeit voort uit het streven om armoedebestrijding hoog op de lokale sociale agenda te houden. Dit streven wint aan betekenis doordat de armoedebestrijding door de te verwachten bezuinigingen onder druk kan komen te staan. Om armoedebestrijding hoog op de lokale agenda te houden is tevens verdere versterking van het maatschappelijke draagvlak voor het armoedebeleid nodig. Dit raakt aan het belang van versterking van de samenwerking. Ondanks de accentverschuivingen die gaan plaatsvinden, zet de gemeente Breda zich dit jaar in om armoedebestrijding op de politieke agenda te houden. De gemeente wil zich ook richten op het verstevigen van de samenwerking die nodig is voor de uitvoering van het beleid en op de ondersteuning van maatschappelijke organisaties en groepen die daarbij betrokken zijn.

5.1 *Het thema van de lokale manifestatie*

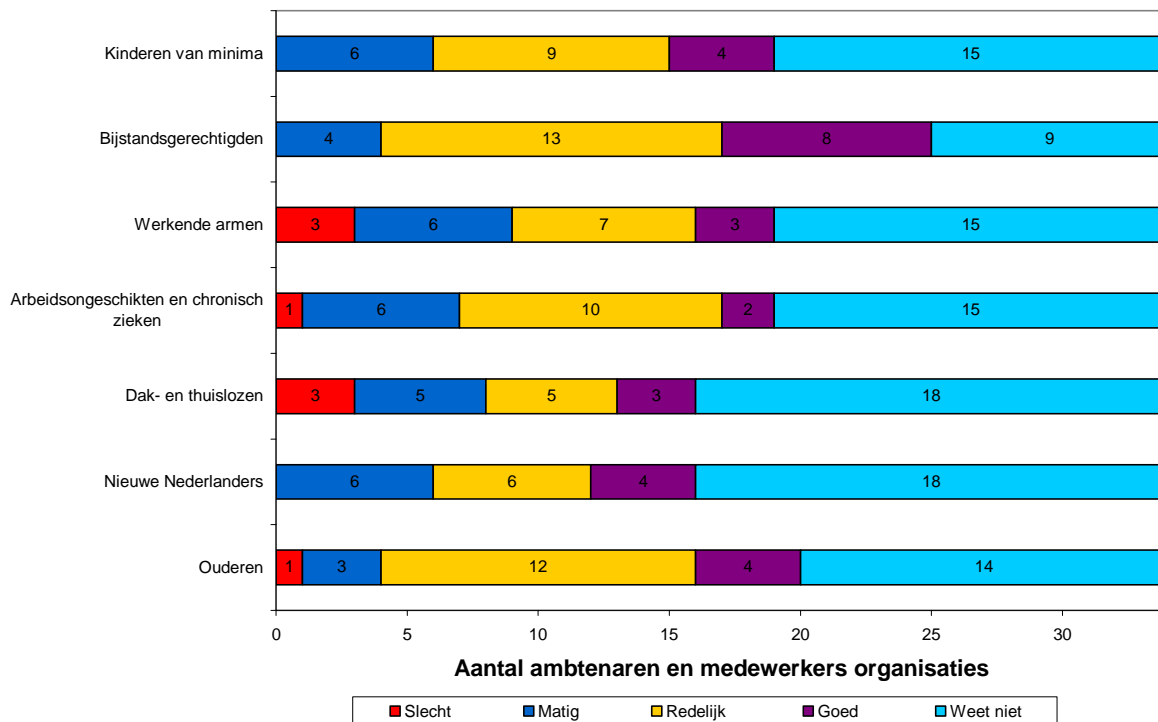
De gemeente Breda heeft ervoor gekozen om aan het begin van het Europese armoedejaar een startconferentie te organiseren. Op 22 februari 2010 vond deze manifestatie plaats. Ongeveer 80 mensen van zo'n 40 maatschappelijke organisaties en groepen en vertegenwoordigers van de gemeente zijn hier bijeengewees. Zij hebben met elkaar kennis gemaakt en samen gesproken over verschillende thema's. De deelnemers hebben op vier thema's aanbevelingen gedaan: 'schulden voorkomen', 'hulp bij formulieren', 'wasmachine is goed, diploma is beter' en 'kinderen doen mee'. In september 2010 krijgt de startconferentie een vervolg.

Vooruitlopend op de inhoud van de tweede bijeenkomst, die plaatsvindt op 16 september 2010, heeft de gemeente drie thema's gekozen, waarover zij extra vragen heeft kunnen stellen via de internetenquête onder maatschappelijke organisaties en beleidsambtenaren. Ten eerste wil de gemeente Breda zicht krijgen op hoe toegankelijk haar voorzieningen zijn; ze wil verder graag tips krijgen om dit te verbeteren. Daarnaast wil de gemeente Breda ideeën aangereikt krijgen voor het beter uitvoeren van de schuldhulpverlening. Ten slotte wil de gemeente weten wat organisaties kunnen doen, maar ook wat zij nodig hebben, om het niet-gebruik van regelingen te voorkomen.

De toegankelijkheid van armoederegelingen voor diverse doelgroepen

In de enquête is gevraagd naar een oordeel over de toegankelijkheid van de armoederegelingen voor diverse doelgroepen. Wat meteen opvalt, is dat een grote groep respondenten niet weet hoe toegankelijk de regelingen eigenlijk zijn. Dit geldt in dezelfde mate voor beleidsambtenaren als voor de medewerkers van maatschappelijke organisaties.

Figuur 5.1 Toegankelijkheid van armoederegelingen voor diverse doelgroepen (n=34)

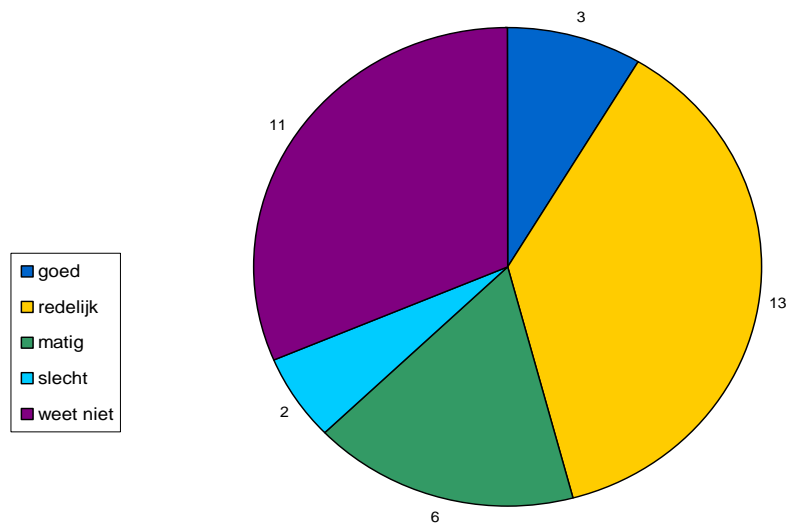
De regelingen lijken voor bijstandsgerechtigden nog het meest toegankelijk. Ruim twee derde van de respondenten vindt dat de regelingen redelijk tot goed toegankelijk zijn. Regelingen voor ouderen zijn volgens bijna de helft redelijk tot goed toegankelijk. Regelingen voor werkende armen, maar ook de regelingen voor dak- en thuislozen, worden het minst toegankelijk gevonden; een derde vindt de regelingen voor deze groep matig tot slecht toegankelijk. De beleidsambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties oordelen vergelijkbaar over de toegankelijkheid van de regelingen, maar de antwoorden laten twee relevante uitzonderingen zien. De beleidsambtenaren oordelen wat positiever dan de maatschappelijke organisaties over de toegankelijkheid van de regelingen voor bijstandsgerechtigden en werkende armen.

Schuldhelpverlening

Het oordeel van de respondenten over de aansluiting tussen de vraag naar en het aanbod van de schuldhelpverlening loopt uiteen. Bijna de helft van de respondenten die deze vraag hebben ingevuld, geven aan dat de aansluiting redelijk tot goed is. Bijna een kwart vindt deze aansluiting matig tot slecht. Daarnaast heeft een derde van de respondenten geen oordeel over de aansluiting.

De beleidsambtenaren en de medewerkers van maatschappelijke organisaties oordelen op een vergelijkbare manier over de aansluiting tussen vraag en aanbod van de schuldhulpverlening.

Figuur 5.2 Aansluiting tussen vraag en aanbod van de schuldhulpverlening (n=35)

Op de vraag wat volgens de respondenten nodig is om de match tussen de vraag naar en het aanbod van de schuldhulpverlening te verbeteren, hebben zij een aantal knelpunten toegelicht, maar daarnaast ook een aantal suggesties gedaan. Het betreft zowel suggesties voor het tot stand komen van een betere match tussen hulpvrager en aanbieder, als voor een betere uitvoering van de schuldhulpverlening.

Beleidsambtenaren van de gemeente pleiten onder andere voor een betere afstemming tussen de Kredietbank aan de ene kant en de schuldbegeleiding door de verschillende zorgaanbieders en corporaties aan de andere kant. Daarnaast vragen zij aandacht voor kennisverbetering bij kern- en ketenpartners in de schuldhulpverlening.

Een ander punt dat zou helpen om een betere aansluiting te realiseren is om mensen eerder in een traject op te nemen. Daarvoor zijn laagdrempelig werken, vroegsignalering en eerder doorverwijzen nuttig. Het is nodig om in een zo vroeg mogelijk stadium de hulpvraag vast te stellen en daarop een plan van aanpak te baseren.

Momenteel werkt de schuldhulpverlening erg aanbodgericht, aldus een van de respondenten. Het is minder toegankelijk als het gaat om stabilisatie of het voorkomen van escalatie, onder

andere door de wachttijd. Daarbij pleit een ander voor een nog meer outreachende aanpak van de Kredietbank en het maatschappelijk werk. Dit kan bijvoorbeeld door een specifieke aanpak voor de jeugd of een wijkaanpak te ontwikkelen.

Diverse maatschappelijke organisaties wijzen op de lange wachttijsten en wachttijd. Ook de procedure zou niet altijd duidelijk zijn. Gebrek aan ervaring met het verlenen van schuldhulpverlening is genoemd. Daardoor wordt vanuit de hulpverlening bijvoorbeeld te snel als basis besteedbaar inkomen het minimum genomen. In sommige gevallen zou dit best wat ruimer mogen. Ook wordt gepleit voor meer aandacht voor psychosociale en sociaalmateriële hulpverlening, zoals schaamte overwinnen, als onderdeel van de integrale aanpak schuldhulpverlening.

Om de bekendheid van de schuldhulpverlening te vergroten is de bereikbaarheid van de loketten een aandachtspunt. Meer informatie over de concrete mogelijkheden zou in lokale bladen en wijkkrantjes gegeven kunnen worden. Snellere acties en vroegtijdiger signaleren kunnen ook helpen: *'Bij wanbetaling van de huur gaat dit al redelijk, maar ook NUTS bedrijven zouden eerder melding moeten maken bij het uitblijven van betalingen.'* Bovendien zou niet te snel krediet verstrekt moeten worden bij de overgang van maatschappelijke opvang naar zelfstandig wonen. Ook de GGZ zou bij de behandeling zicht moeten hebben op het al dan niet op orde zijn van de financiële situatie van de klant.

Het niet-gebruik van armoederegelingen tegengaan

Een derde onderwerp dat de gemeente Breda in de enquête aan de orde heeft gesteld, is het bestrijden van het niet-gebruik van gemeentelijke armoederegelingen. Aan respondenten is de vraag gesteld: wat zou u(w organisatie) kunnen doen om niet-gebruik van regelingen te voorkomen en te bestrijden?

Figuur 5.3 Manieren om niet-gebruik van armoederegelingen tegen te gaan

	Gemeente (n=10)	Maatschappelijke organisaties (n=23)	Totaal (n=33)
Minima actiever benaderen (rechthebbenden opsporen en een aanbod doen)	7	13	20
Bekendheid van de regelingen vergroten	8	18	26
Ondersteuning van minima bij het aanvragen van de regelingen	6	18	24
Anders	5	8	13

Uit figuur 5.3 blijkt dat ruim twee derde van de beleidsambtenaren die de enquête hebben ingevuld, zeggen de minima actiever te kunnen benaderen en een aanbod te kunnen doen. Iets

meer dan de helft van de vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties zegt dat hun organisaties dat ook kunnen doen. Zowel een ruime meerderheid van de beleidsambtenaren als van de maatschappelijke organisaties zien een rol voor zichzelf weggelegd om de bekendheid van de regelingen te vergroten. Maatschappelijke organisaties zeggen relatief vaker dan beleidsambtenaren dat ze de minima kunnen ondersteunen bij het aanvragen van regelingen.

Aanvullende suggesties

Bij het verzoek om aanvullende suggesties te doen, geven de beleidsambtenaren aan, dat de gemeente niet-gebruik ook kan tegengaan door de kwaliteit van de netwerken te verbeteren en door intermediairs of instellingen in te schakelen. Maar ook zou de gemeente de aanvragen kunnen vereenvoudigen.

Maatschappelijke organisaties doen ook een aantal aanvullende suggesties hoe zij het niet-gebruik kunnen tegengaan, zoals het bieden van structurele hulp aan of het creëren van een eigen sociaal netwerk voor minder zelfredzame personen. Een andere manier is om informatie te verzamelen via een webforum, waarmee ze kunnen verwijzen naar voorliggende voorzieningen. Nog een optie is om simpele folders aan te bieden in folderrekken. Daarnaast kunnen zij pleiten voor een vereenvoudiging (van regelingen) bij de overheden.

Wat hebben beleidsambtenaren en maatschappelijke organisaties nodig?

Naast de vraag naar wat de (organisaties van de) respondenten zelf kunnen doen, is ook gevraagd naar wat zij nodig hebben om het niet-gebruik van regelingen te voorkomen en te bestrijden. De beleidsambtenaren zeggen behoefte te hebben aan een actieve politieke of bestuurlijke inzet en aan samenwerking tussen bedrijven en organisaties. Daarnaast hebben zij een overzichtelijke structuur van armoederegelingen en gemakkelijke aanvraagmogelijkheden nodig. Wat betreft de dak- en thuislozen, kan samenwerking met de zorgaanbieders voor deze doelgroep het gebruik van de regelingen bevorderen. Ook hebben zij behoefte aan de uitbreiding van preventieactiviteiten.

De maatschappelijke organisaties hebben vooral behoefte aan eenvoudige, systematische informatie over actuele ontwikkelingen wat betreft de financiële mogelijkheden voor minima.

Daarnaast willen zij graag een sociale kaart en meer contacten met andere hulpverleners, zodat zij op het aanbod van hulp kunnen wijzen en bovendien doublures kunnen voorkomen. De bestaande digitale sociale kaart (www.disk-breda.nl) voorziet kennelijk onvoldoende in deze behoefte en is niet bij iedereen bekend. Een koppeling van gegevens van instanties om (beter) zicht te krijgen op wie wat doet is ook geopperd. Een ander punt dat genoemd is, is het belang van een duidelijk aanspreekpunt bij de gemeente. Ook het structureel maken van de STA-teams (of een vervolg daarop) draagt bij aan het tegengaan van het niet-gebruik. Als laatste willen we hier de suggestie noemen om leden uit de doelgroep (de minima zelf) als werknemers in te zetten om andere minima aan de beschikbare (financiële) voorzieningen te helpen en ze maatschappelijk te activeren door een outreachende werkwijze.

5.2 Wensen voor de lokale sociale agenda

In een lokale sociale toekomstagenda leggen de lokale partijen gezamenlijk vast wat binnen de gemeente de prioriteiten zijn als het gaat om de bestrijding van armoede en de bevordering van maatschappelijke participatie. We hebben zowel de regievoerders, gemeenteambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties als de vertegenwoordigers van de minima gevraagd welke punten volgens hen zeker op deze agenda moeten komen. De suggesties voor de lokale sociale agenda laten zich als volgt groeperen:

- Om te beginnen bepleiten verschillende respondenten voor het *continueren* van wat er is. Er mag niet getornd worden aan regelingen zoals de BredaPas, de bestaande projecten en het bestaande beleid voor minima.
- Veelvuldig en op diverse manieren is aandacht gevraagd voor meer overleg en afstemming tussen organisaties onderling en tussen maatschappelijke organisaties en de gemeente. De een noemt het ketensamenwerking of integraal samenwerken, de ander noemt het 'elkaar beter kennen' of netwerken binnen de stad. Het doel is meer samenhang en minder 'blinde vlekken'. Uit al deze wensen blijkt een grote behoefte aan het meer *met elkaar in samenhang ontwikkelen en organiseren van de armoedebestrijding*.
- Een andere hartenkreet die een aantal keer is genoemd heeft betrekking op het *uitgaan van de mogelijkheden* van mensen, talenten tot ontwikkeling laten komen: *'verbind mensen met hun talent, dan komen ze in beweging'*.
- Het mogelijk maken om te *ondernemen vanuit de bijstand*. Dit is een voorbeeld van hoe je kunt beginnen met het benutten van talenten van mensen.
- Goede *voorlichting* over bestaande regelingen, zodat er optimaal gebruik van wordt gemaakt. Laagdrempeligheid is daarbij van belang.
- Het *terugdringen van sociale uitsluiting*.
- *Preventie* van armoede en schulden en schuldhulpverlening zijn ook onderwerpen die vaker zijn genoemd.
- Het belang van *arbeidsparticipatie* brengen respondenten op diverse manieren onder de aandacht.
- Ook hebben respondenten een aantal specifieke *groepen* genoemd waarover zij zich zorgen maken: (zwerf)jongeren, werklozen, ouderen, allochtonen en kinderen.

In Bijlage 1 staat een gedetailleerd overzicht van de geuite wensen voor de lokale sociale agenda.

5.3 Wensen voor samenwerking

Zowel de medewerkers van maatschappelijke organisaties als de beleidsambtenaren hebben we gevraagd wat hun wensen zijn voor het samenwerken aan de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. De behoefte aan meer samenwerking is gepeild, evenals de gewenste samenwerkingspartners en de thema's waarop meer samenwerking gewenst is. De startbijeenkomst in het kader

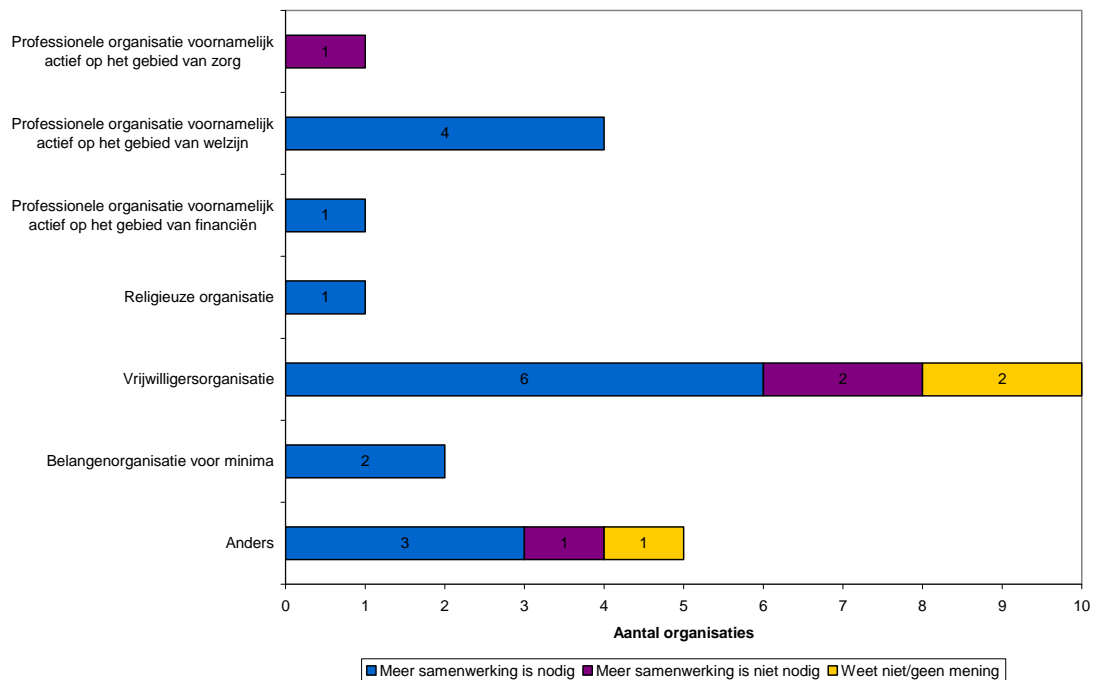
van het Europese armoedejaar die de gemeente Breda op 22 februari 2010 heeft georganiseerd, is door meerdere respondenten genoemd als een goed initiatief om elkaar beter te leren kennen.

Zowel wat betreft het meer bekend raken met elkaars activiteiten, als wat betreft het verkennen van thema's die aandacht behoeven in het samenwerken aan het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting.

Maatschappelijke organisaties

De resultaten van de enquête laten zien dat een ruime meerderheid (n=17) van de medewerkers van maatschappelijke organisaties die de vraag hebben ingevuld, vindt dat er meer moet worden samengewerkt. Vier medewerkers geven aan dat meer samenwerking niet nodig is.

Figuur 5.4 Behoefte aan samenwerking naar type organisatie (n=24).

Medewerkers van maatschappelijke organisaties doen een groot aantal suggesties met wie ze meer zouden willen samenwerken. Het valt op dat zij behoefte hebben aan meer samenwerking met de gemeente. Zij hebben de verwachting dat de gemeente meer de regierol op zich zal neemt. Ook met het Instituut voor Maatschappelijk Welzijn (IMW) Breda willen organisaties meer samenwerken.

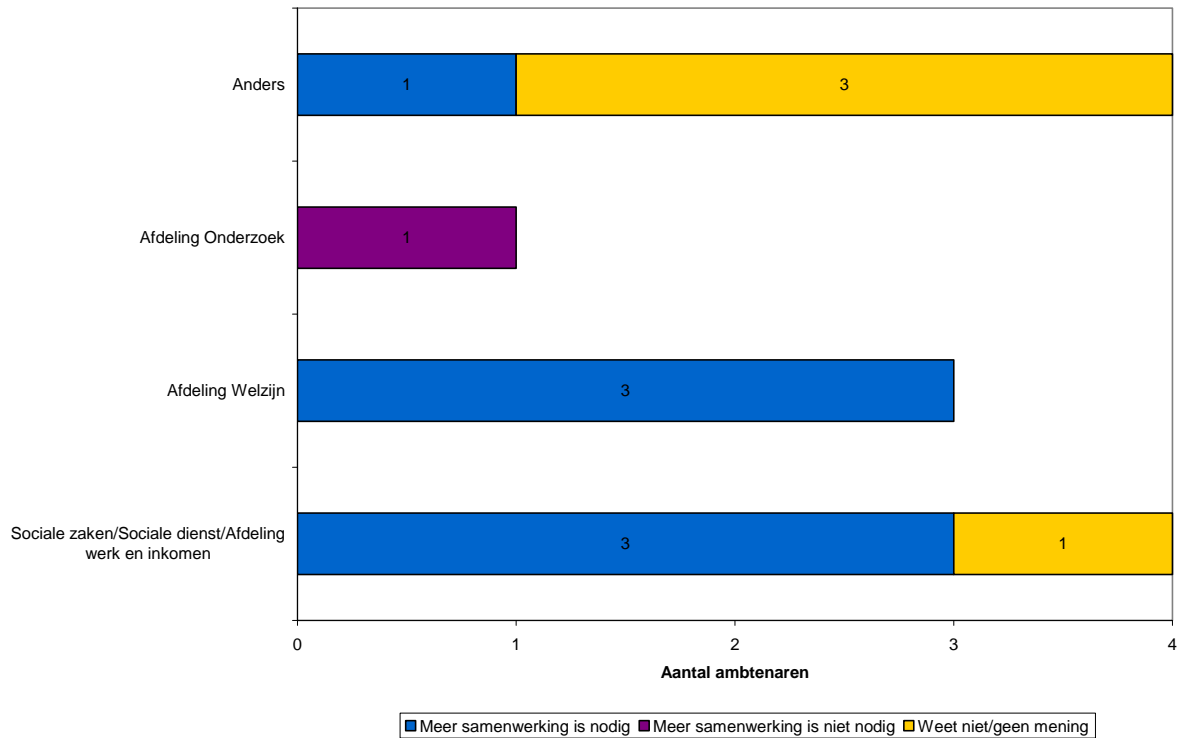
De organisaties die meer dan één keer genoemd zijn als gewenste samenwerkingspartner zijn Surplus (de welzijnsorganisatie), de Kredietbank, de thuiszorg, ouderenbonden, de GGZ, woningcorporaties en de voedselbank.

De thema's waarop medewerkers van maatschappelijke organisaties vinden dat ze meer moeten samenwerken met andere organisaties zijn vooral signalering en doorverwijzing, maar ook inspraak van minima in begeleiding en deskundigheidsbevordering. Thema's die verder nog genoemd zijn, zijn het tegengaan van de onderbenutting van regelingen, het verstevigen van vrijwilligersnetwerken, schuldhulpverlening en -sanering, en deskundigheidsbevordering.

De gemeente

De meeste beleidsambtenaren hebben behoefte aan meer samenwerking, terwijl een enkele ambtenaar zegt meer samenwerking niet nodig te vinden, en een derde van de ambtenaren het niet weet het of geen mening heeft. Een van de geïnterviewden denkt dat er ook binnen de gemeente veel winst valt te behalen door betere samenwerking en afstemming van het beleid tussen Sociale Zaken en Maatschappelijke Ontwikkeling.

Figuur 5.5 Behoeftte aan samenwerking door gemeentelijke afdelingen (n=12).

Zeven beleidsambtenaren hebben suggesties gedaan met wie ze meer zouden willen samenwerken. Ook de ambtenaren willen meer samenwerking met het IMW. Daarnaast is de welzijnsorganisatie

meerdere malen genoemd. Jongerenorganisaties, woningcorporaties, zorgaanbieders, ouderenwerk, scholen en ondernemers zijn eveneens als gewenste samenwerkingspartners naar voren gebracht.

Preventie en schuldhulpverlening zijn meerdere malen door beleidsambtenaren genoemd als thema waarop zij meer met organisaties willen samenwerken. Dit geldt ook voor sociale activering, participatie, en de achter de voordeur aanpak. Ook genoemd is de wens tot samenwerking met ondernemers om armoede te voorkomen en te bestrijden.

Wederzijdse wens tot samenwerking

Een nadere analyse van de enquêteresultaten biedt inzicht in welke partijen van elkaar hebben aangegeven meer te willen samenwerken. Met andere woorden: bij welke organisaties is de wens tot samenwerking wederzijds? Volgens de respondenten bestaat deze wederzijdse wens tot samenwerking tussen de gemeente, zowel de afdeling Sociale Zaken als Maatschappelijke Ontwikkeling, het Instituut voor Maatschappelijke Welzijn (IMW), en Surplus Welzijn. De thema's waarop zij met elkaar willen samenwerken staan in figuur 5.6. De thema's in cursief zijn aangegeven door de gemeentelijke afdelingen. De overige thema's zijn genoemd door IMW en Surplus Welzijn.

Figuur 5.6 Genoemde thema's voor wederzijdse samenwerking

<i>Gemeente</i>	<i>Sociale Zaken</i>	<i>Maatschappelijke Ontwikkeling</i>
Instituut voor maatschappelijk werk	Sociale Zaken noemt: <ul style="list-style-type: none"> <i>Preventie</i> <i>schuldhulpverlening</i> IMW noemt: <ul style="list-style-type: none"> <i>Maatschappelijke ontwikkeling</i> <i>Bijstandsbeleid</i> <i>Intensiever en sneller hulp</i> bieden 	Maatschappelijke Ontwikkeling noemt: <ul style="list-style-type: none"> <i>Sociale activering</i> <i>Schuldhulp</i>
Surplus Welzijn	<ul style="list-style-type: none"> <i>(geen specifiek thema genoemd)</i> 	Maatschappelijke Ontwikkeling noemt: <ul style="list-style-type: none"> <i>Participatie</i> <i>Preventie</i> <i>Schuldenproblematiek jongeren</i>

Wanneer we de wensen voor de lokale sociale agenda en de wensen tot meer en betere samenwerking overzien, kunnen we concluderen dat zowel beleidsambtenaren als medewerkers van maatschappelijke organisaties een breed gedeelde wens hebben om meer in gezamenlijkheid de armoedebestrijding ter hand te nemen. Een aantal aspecten hiervan springen vooral in het oog. Af

stemming lijkt het sleutelwoord te zijn, zowel in de beleidsontwikkeling (die moet meer integraal) als in de uitvoering (de behoefte aan betere signalering en doorverwijzing). De thema's waarover het vooral zou moeten gaan zijn preventie, het bevorderen van participatie en de schuldenproblematiek.

6 *Samen verder werken aan succes: conclusie en aanbevelingen*

De startmanifestatie: een goed begin van meer en betere samenwerking

Deelname aan de Stedenestafette in het kader van het Europese jaar van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting heeft als doel om op lokaal niveau de aandacht op dit thema te vestigen en om de samenwerking tussen de betrokken partijen, - de gemeente, maatschappelijke organisaties en groepen, vrijwilligers, vertegenwoordigers van de minima -, te versterken en waar nodig te vernieuwen en verbeteren. Gebleken is dat uiteenlopende partijen in Breda behoefte hebben aan meer samenwerking en afstemming bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor de minima. We hebben gezien dat Breda er dit jaar voortvarend mee aan de slag is gegaan. De startmanifestatie is door onze gesprekspartners als een prima begin ervaren. De onderlinge bekendheid met elkaar is er vergroot, maar de behoefte bestaat om elkaar beter te leren kennen en de samenwerking nadrukkelijker vorm te geven.

Als ambassadeur van de in het kader van de Stedenestafette opgerichte armoedecoalitie van de VNG draagt de nieuwe wethouder bij aan het aandacht vragen voor de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. De armoedecoalitie wil een impuls geven richting gemeenten over de vraag hoe zij ervoor kunnen zorgen dat mensen 'meedoen' en daadwerkelijk gebruikmaken van de voorzieningen waar zij recht op hebben.

Participatie en meedoen naar vermogen: afstemming tussen sociale zaken en maatschappelijke ontwikkeling noodzakelijk

Het armoedebeleid in Breda is gestoeld op het arbeidsmarktbeleid. Dat bepaalt in belangrijke mate het karakter ervan. Het bevorderen van (arbeids)participatie en, voor degenen voor wie dat niet haalbaar is, inkomensondersteuning via een aantal regelingen staan centraal. Maatschappelijke participatie, kunnen meedoen op uiteenlopende maatschappelijke terreinen, is daarbij de uiteindelijke doelstelling. Het meedoen naar vermogen betekent voor de gemeente Breda dat ze mensen zo hoog mogelijk op de zogenaamde 'participatieladder' wil zien te krijgen. De gemeente Breda beschouwt als hoogste vorm van participeren het vervullen van een betaalde baan. De ondersteuning door de gemeente is daarop gericht. Naast Sociale Zaken dragen ook andere beleidsterreinen bij aan deze doelstelling, in de eerste plaats Maatschappelijke Ontwikkeling. We constateren een duidelijke wens om een meer integrale aanpak te ontwikkelen als het gaat om de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Vooral bij de beleidsambtenaren bestaat behoefte om het integrale werken en de ontkokering beter met elkaar de regelen. Als het gaat om het bevorderen van meedoen, ligt het zoeken van aansluiting op en afstemming met het Wmo-beleid (alle prestatievelden) voor de hand.

Resultaten van het armoedebeleid: bereik van de minima en gebruik van de regelingen kan nog beter

De maatschappelijke organisaties zijn vrij positief in hun oordeel over het gemeentelijke beleid op het gebied van armoedebestrijding. De betrokkenheid van de gemeente bij dit onderwerp is groot. Vertegenwoordigers van minima in Breda hebben echter niet altijd een goed beeld van het armoedebeleid en zijn er onvoldoende van op de hoogte. Wel vinden ze het positief dat de gemeente erg betrokken is bij dit thema en dat het voormalige college zich zonder twijfel goed heeft ingezet. Tegelijkertijd vinden vertegenwoordigers van de minima dat de minima nog beter betrokken zouden kunnen worden bij de ontwikkeling van het armoedebeleid. Hoewel de Cliëntenraad De Brug goed werk verricht, voelen de minima (vooral de jongeren) zich niet altijd vertegenwoordigd door deze raad. Breda zou er goed aan doen zich te oriënteren op alternatieve mogelijkheden om minima te betrekken bij de beleidsvorming en -uitvoering, naast de formele vertegenwoordiging via de Cliëntenraad.

Daarnaast weten de minima lang niet altijd waar ze recht op hebben. Dit signaal is niet verwonderlijk, omdat een aanzienlijk deel van de beleidsambtenaren en maatschappelijke organisaties eigenlijk ook niet precies weet hoe toegankelijk de regelingen voor de minima werkelijk zijn. De regelingen voor bijstandsgerechtigden lijken nog het meest toegankelijk. Regelingen voor de werkende armen en ook de dak- en thuislozen worden het minst toegankelijk gevonden. De beleidsambtenaren oordelen wat positiever dan de maatschappelijke organisatie over de toegankelijkheid van de regelingen voor bijstandsgerechtigden en werkende armen.

Wanneer we kijken naar het gebruik van de regelingen, zien we dat dit de laatste jaren is toegenomen, maar dat het gebruik tegelijkertijd nogal wisselend is. De BredaPas, de kwijtscheldingen van gemeentelijke belastingen en de collectieve ziektekostenverzekering bereiken veel Bredase minima. Van de langdurigheidtoeslag en de bijzondere bijstand echter, maken de minima veel minder vaak gebruik. Het niet-gebruik van de laatstgenoemde regelingen moet daarom worden aangepakt. Daarnaast behoeft het bereik van de regelingen bij een aantal groepen aandacht: mensen die langdurig moeten rondkomen van een laag inkomen, werkende armen en jongeren.

Om het niet-gebruik van regelingen tegen te gaan hebben beleidsambtenaren aangegeven dat ze de minima actiever kunnen benaderen en hen een aanbod kunnen doen. Maatschappelijke organisaties zeggen dat ze de minima vooral kunnen ondersteunen bij het aanvragen van regelingen.

Tevredenheid over de samenwerking, maar meer kennis over elkaar is nodig

Er heerst ook tevredenheid over de onderlinge samenwerking op het gebied van de armoedebestrijding in Breda. De ambtenaren beoordelen de samenwerking binnen de gemeente gemiddeld met een 7, de maatschappelijke organisaties beoordelen deze met een 7,3. Voor de beleidsambtenaren wordt de tevredenheid in de eerste plaats vooral bepaald door het directe effect dat ermee bereikt wordt voor de minima, en in de tweede plaats door de mate waarin gezamenlijk beleid wordt bepaald. In de derde plaats is voor hen belangrijk dat andere afdelingen weten wat er in de praktijk van armoede en sociale uitsluiting speelt. Voor de maatschappelijke organisaties wordt de tevredenheid vooral bepaald door de mate waarin de gemeente kennis heeft van de (werkzaamheden van de) organisatie en door de mate van informeel contact. Ze zijn het minst tevreden over de gezamenlijke analyse van het effect van maatregelen. De maatschappelijke organisaties verwachten daarnaast van de gemeente een sterkere regierol.

Uit deze punten blijkt het belang van het onderling goed op de hoogte zijn van wat er speelt en van welke inzet door welke organisatie gepleegd wordt. De beleidsambtenaren lijken dit vooral te willen bereiken door hierover formele afspraken te maken, terwijl de maatschappelijke organisaties vooral behoefte lijken te hebben aan meer informele contacten. Op beide punten is winst te behalen, bijvoorbeeld door het organiseren van jaarlijkse netwerkbijeenkomsten.

Opmerkelijk is de geuite behoefte aan een sociale kaart: welke organisaties bestaan er in de stad, wat doen ze en hoe/waar kan je ze bereiken? Breda kent een digitale sociale kaart (www.disk-breda.nl). Deze zou beter onder de aandacht gebracht kunnen worden en moet wellicht worden geactualiseerd.

Benutten van eigen kracht: integrale samenwerking en gezamenlijke analyse van effecten

Hoe dan ook: verdere ontwikkeling van integrale samenwerking is nodig en gewenst. Het Coalitieakkoord biedt hiervoor ondanks de bezuinigingsopgave ook aanknopingspunten. De komende jaren zal zich een beleidsomslag voltrekken: de eigen verantwoordelijkheid van bewoners, maar ook van maatschappelijke organisaties zal daarbij voorop staan. De regierol van de gemeente zal zich hierop moeten richten. De opgave zal zijn hoe je als gemeente zo goed mogelijk het ontwikkelen en benutten van de eigen kracht (van individuele burgers, maar ook van de maatschappelijke organisaties en groepen) kan ondersteunen. Een mooi voorbeeld is het creëren van mogelijkheden om het mensen gemakkelijker te maken om te ondernemen vanuit een bijstandssituatie.

De huidige coalitie vindt dat de maatschappelijke (welzijns)instellingen in Breda in deze tijd van bezuinigen ook kritisch moeten kijken naar de eigen rol en ambities. De komende jaren wil de gemeente alleen subsidie verstrekken aan instellingen die optimaal samenwerken met partners aan het bereiken van de beoogde maatschappelijk doelen. Dit maakt de samenwerkingsopgave des te urgenter. Een ander aspect waaraan aandacht moet worden besteed, is dat de samenwerking zich richt op een gezamenlijke analyse van het effect van maatregelen. Door vast te stellen wat in gezamenlijkheid bereikt is en dit ook zichtbaar te maken voor alle betrokkenen, wordt het mogelijk om eventueel succes te vieren. Aan de andere kant ontstaat zo ook de mogelijkheid om tijdig maatregelen te kunnen bijstellen of te stoppen als zij niet het gewenste resultaat opleveren.

Preventie en schuldhulpverlening zijn belangrijke thema's

Er zijn uiteenlopende inhoudelijke thema's waarop Breda meer samenwerking wil. Naast het bevorderen van participatie, dat hierboven al aan de orde is geweest, willen we er hier twee noemen die in het oog springen: schulphulpverlening en de preventie van armoede. Dit is ten eerste omdat ze vaak zijn genoemd en ten tweede omdat deze thema's bij uitstek vragen om een integrale aanpak.

Voor het werken aan de preventie van armoede en sociale uitsluiting biedt de participatieladder zoals de gemeente Breda deze hanteert goede aanknopingspunten. Op elk van de treden kunnen duidelijke maatregelen genoemd worden die voor de betreffende situatie van belang zijn of nodig zijn. Er is bijvoorbeeld geopperd om meer samenwerking te zoeken met ondernemers (werkgevers, maar ook ZZP-ers) om armoede te voorkomen.

Schulphulpverlening is een onderwerp dat landelijk volop in de schijnwerpers staat. Zo ook in Breda. Uit ons onderzoek is gebleken dat het oordeel van de respondenten over de aansluiting

tussen de vraag naar en het aanbod van schuldhulpverlening nogal uiteenloopt. Bijna de helft vindt de aansluiting redelijk tot goed, maar ook bijna een kwart vindt deze aansluiting matig tot slecht.

Een betere afstemming is nodig tussen de Kredietbank enerzijds en de schuldbegeleiding door de verschillende zorgaanbieders en de corporaties anderszijds. Ook is aandacht nodig voor kennisverbetering bij kern- en ketenpartners in de schuldhulpverlening; hier blijkt sprake te zijn van een gebrek aan ervaring. Ook zou er meer aandacht moeten zijn voor psychosociale en sociaalmateriële hulpverlening (zoals het overwinnen van schaamte) als onderdeel van de integrale aanpak schuldhulpverlening.

Afstemming

Wanneer we de wensen voor de lokale sociale agenda en de wensen tot meer en betere samenwerking overzien, kunnen we concluderen dat zowel beleidsambtenaren als medewerkers van maatschappelijke organisaties een breed gedeelde wens hebben om de armoedebestrijding meer in gezamenlijkheid ter hand te nemen. Een aantal in het oog springende aspecten zijn hierboven beschreven. Afstemming lijkt het sleutelwoord te zijn, zowel in de beleidsontwikkeling (die moet meer integraal) als in de uitvoering (de behoefte aan een betere signalering en doorverwijzing). De thema's waarover het vooral zou moeten gaan, zijn: preventie, het bevorderen van participatie en de schuldenproblematiek.

7 *Literatuur en documenten*

@Breda Coalitieakkoord 2010-2014 VVD, CDA, D66 en Groen Links.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2009). *Gemeente Op Maat; Breda*. CBS: Den Haag.

Centraal Bureau voor de Statistiek. *Cijfers van Statline uit 2006 en 2009*.

Flyer Agenda G27 Tegen armoede en onderbenutting van inkomensvoorzieningen (2008).

FMO-projecten SoZa januari 2010. Overzicht van FMO projecten die raken aan Arbeid/Participatie Sociale Zaken.

Gemeente Breda (2010). *Koers@Breda Kaderbrief 2011*.

Gemeente Breda SSC Onderzoek en informatie (2010). *Armoedeprofiel Breda 2009. Onderzoek naar de omvang van de armoede en naar de effecten van armoedebeleid*. April 2010.

Kiezen voor Elkaar Coalitieakkoord 2006-2010 PvdA CDA Breda '97 Groen Links.

Gemeente Breda (2009). *Kadernota 2010 Samen sterk*. Juni 2009.

Gemeente Breda (2009). *Sociale Zaken Breda Beleidsverslag 2008*.

Gemeente Breda (2009). *Visie Arbeidsmarktbeleid 2009 - 2015 Iedereen doet mee, want iedereen is nodig!*

Gemeente Breda (2009). *Inzet Sociale Zaken in het kader van Wijkimpulsplan Haagse Beemden*, memo 11 december 2009.

Gemeente Breda (2009). *Integrale dienstverlening aan werkgevers en werkzoekenden vanuit een gezamenlijk frontoffice*. Gezamenlijke visie en aanpak Directie Sociale Zaken en UWV Werkbedrijf (2009 t/m 2012), juli 2009

Gemeente Breda (2009). *Begroting 2009 Directie Sociale Zaken*.

Gemeente Breda (2009). *Maatschappelijke Visie Breda 2020 Meedoen en verbinden*.

Gemeente Breda (2008). *Project Outreachend Werken Sociale Zaken Jaarrapportage 2007*.

Gemeente Breda (2007). *Sociale Zaken Breda Beleidsverslag 2007*.

Gemeente Breda (2006). *Beleidsverslag 2006 Wet Werk en Bijstand*.

Kredietbank Breda Preventieplan Schuldhulpverlening 2009 "..... dan genezen", Januari 2009.

Minister presenteert armoedeambassadeurs. Persbericht Sociale Zaken nr. 10/062 van 13 juli 2010.
http://gemeenteloket.szw.nl/index.cfm?fuseaction=dsp_document&link_id=189888 .

Nicis (2009). *Armoedebestrijding doe je zo! Successen uit de G32*. Dvd.

Steketee, M., Mak, J., & Tierolf, B. (red.) (2010). [*Kinderen in Tel: Databoek 2010*. Ongepubliceerde absolute cijfers over kinderen in bijstandsgezinnen uit 2008]. Verwey-Jonker Instituut.

StimulanSZ (2008). *Minimascan 2008*. Utrecht: StimulanSZ.

Verslag manifestatie Breda 22 februari 2010. Op: www.stedenestafette.nl.

Geraadpleegde websites

www.vng.nl/eCache/DEF/87/510.html (GWI).

www.geefopvangderuimte.nl/cms/documents/Stedelijk_Kompas_Breda_concept_090108%201%20.pdf (Stedelijk kompas).

www.disk-breda.nl

www.surpluswelzijn.nl/west/amw/shv.html

www.imwbreda.nl

www.werkaandewijk.nl

www.annahuis.nl

www.kredietbankbreda.nl

<http://tientjes.net>.

Bijlage 1 Wensen voor de lokale sociale agenda

Dit is een overzicht van de wensen voor de lokale sociale agenda zoals die door de verschillende categorieën respondenten zijn genoemd in de enquête.

De regievoerders:

- Nog meer betrekken van instellingen bij het vormen van armoedebeleid.
- Het niet-gebruik nog meer tegengaan.
- De vraag of de instrumenten die er op dit moment zijn, moeten blijven bestaan.
- Wat maakt meedoen mogelijk?
- Kinderen en ouders. Voldoende voorzieningen in wijken voor kinderen en voor een goede veiligheid. Toeleiding naar werk, zodat mensen kunnen meedoen.
- Vanuit de kansen van mensen werken en niet vanuit de verplichting.
- Jongeren: voorkomen van voortijdig schoolverlaten, want opleiding is toch de kans om uit de armoede te ontsnappen.

De vertegenwoordigers van de minima:

- De betrokkenheid van minima vergroten.
- Discussie voeren over wanneer er eigenlijk sprake is van armoede.
- Nivellering van groepen. Mensen die het (financieel) beter hebben kunnen iets betekenen voor mensen die leven rondom het bestaansminimum.
- Organisaties zouden meer tijd en aandacht moeten hebben voor de mens als geheel.
- Zorg dat mensen geen honger hebben.
- Voorkomen dat mensen die zich niet aan regeltjes kunnen houden definitief afhaken (bijvoorbeeld drie keer niet opdagen, dan is de hulp meteen afgelopen).
- Meer betaalbare woningen.
- Uitbreiding van de opvang voor jongeren.
- Intensief opbouwend overleg en daarbij uitgaan van mogelijkheden.
- Minder regels.
- Meer mogelijkheden om te ondernemen vanuit de bijstand.
- Opener overleg, door instanties uit te nodigen en te laten zien dat we mensen zijn en het moeten doen met een systeem dat niet meer werkt.
- Intensieve samenwerking met ondernemers in de stad.

De medewerkers van maatschappelijke organisaties:

- Schuldhulpverlening: aandacht voor psychosociale en sociaalmateriële hulpverlening als onderdeel van de schuldhulpverlening; schuldhulpverlening moet hulpverlening zijn vanuit het huis van de klant!
- Aandacht voor het bestrijden van armoede onder allochtonen.
- Begeleiding naar zelfstandig wonen.

- Geen bezuinigingen op het minimabeleid, handhaving van het minimabeleid van de afgelopen raadsperiode. Behoud van projecten die op armoede gericht zijn. Het armoedebeleid continueren in de stad, handhaving van de huidige voorwaarden van de BredaPas.
- Goede voorlichting over de mogelijkheden naar de minima. Goede voorlichting over de mogelijkheden naar de organisaties toe, groepen cliënten en groepen verwijzers tijdig en volledig informeren over allerhande voorzieningen. Meer hulp bieden aan minder zelfredzamen.
- Hoe realiseren we sociale inclusie? Terugdringen van de sociale uitsluiting (meedoen in de maatschappij).
- In beeld brengen van de consequenties van armoede en inventariseren wat er gedaan wordt op dit vlak door partijen op het gebied van wonen, zorg, welzijn, onderwijs en werk in de stad en in wijken van Breda.
- Aandacht voor ouderen.
- Overleggen, samenwerking van alle partijen die bezig zijn met dit onderwerp, verdere kennismaking, integraal samenwerken.
- Participatie als doel op zich.
- Parttime ondernemen in de bijstand.
- Positie van alleenstaande moeders met betrekking tot sollicitatieplicht, financiële uitzichtloosheid.
- Terugdringen van het niet-gebruik; terugdringen van de administratieve lastendruk.
- Aandacht voor de toename van problematische schulden.
- Voorlichting over het voorkomen van armoede.
- Er moet een voorziening 'steunpunt minima' komen voor alles (geld, activering, outreachend werken enz.).
- De beschikbare gelden voor armoedebestrijdingsbeleid moeten op de juiste plaats terecht komen.
- Alle plannen waar mensen mee komen serieus nemen en uitgaan van de mogelijkheden in plaats van wat er niet kan.
- De effecten inventariseren voor vooral ouderen van de wijzigingen van de aftrek buitengewone uitgaven en de mogelijkheden tot compensatie daarvan.
- Gezondheid bevorderen.
- Het misverstand dat de Wmo oproept herzien. Dit misverstand is: alle mensen kunnen hun leven op de rails krijgen.
- Inspraak van maatschappelijke organisaties in het gemeentelijk beleid gericht op bestrijding van armoede en sociale participatie.
- Meer arbeidsparticipatie = meer banen creëren = Melkert terug.
- Meer netwerk mogelijkheden/gezamenlijke activiteiten.
- De Sociale Dienst 'helpt': dat moet inderdaad primair helpen zijn en pas secundair controleren; er moet een positieve houding tegenover cliënten zijn. Er moet meer klantvriendelijkheid komen bij de gemeente en organisaties.
- Standpunten van de nieuwe gemeenteraad verhelderen.
- Voorlichting over arbeid bij inburgering.
- Aandacht voor zwervjongeren.
- Zwervers en daklozen van de straat.
- De nieuwe Nederlander moet meer begeleiding krijgen om een onderneming te kunnen starten.

- Geschikt wonen voor iedereen; een bejaardenhuis voor allochtonen.
- Het continueren van de laagdrempeligheid van de Sociale Dienst en de schuldhulpverlening.
- Integratie van de sociale media.
- De situatie op het werkplein verbeteren.
- Tegengaan van de onderbenutting van sociale voorzieningen.
- Terugdringen van het overerven van armoede.
- Toegankelijkheid van de hulp laagdrempelig houden. Dit betekent meer gezamenlijke front-office.
- Verbind mensen door middel van hun talent, dan komen ze in beweging.
- Een vereenvoudiging van de regels of instelling van een basisinkomen.
- Vergroten van de toegankelijkheid van (stedelijke) voorzieningen voor de doelgroep.
- Aandacht voor werklozen.

De ambtenaren:

- De inbreng van maatschappelijke organisaties (niet professioneel) versterken.
- Integrale participatie.
- Meer ketenaanpak.
- Een beter netwerk (elkaar kennen en beter leren kennen).
- Meer netwerken binnen de stad, met als doel meer samenhang en minder 'blinde vlekken', dus meer effect.
- Preventie van armoede en schulden.
- Samen de toekomstagenda vaststellen (via een interactief proces).
- Sociale armoede aanpakken.
- Voorlichting aan jongeren op het gebied van omgaan met geld.
- Onderbesteding tegengaan.
- Ondernemers inzetten als armoedebestrijders.
- Participatie van de minima en participatie van kinderen bevorderen.
- Sociale activering.
- Het voorkomen van overlap in het aanbod (grotere efficiency).
- Aandacht voor zwerfjongeren.
- Hulp bieden bij de omgang met formulieren/financiële zaken.
- Meer eigen verantwoordelijkheid van de burgers.
- Regionale samenwerking.
- Betere schuldhulpverlening en preventie van schulden

Bijlage 2 Over het onderzoek in Breda

Het Verwey-Jonker Instituut heeft gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve bronnen en methoden. Wij hebben:

- bestaand onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd (waaronder CBS statistieken);
- relevante beleidsdocumenten bestudeerd;
- interviews gehouden met de drie belangrijkste spelers in de gemeente Breda op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (regievoerders);
- interviews gehouden met drie vertegenwoordigers van de minima in Breda;
- een digitale enquête gehouden onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties.

Over de enquête

Methode

Aan 32 gemeenteambtenaren en 71 medewerkers van maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in Breda is via e-mail een uitnodiging verstuurd voor deelname aan het onderzoek naar samenwerking op dit gebied. De lijst met organisaties en e-mailadressen is door de gemeente Breda samengesteld.

Via een link in de uitnodigingsmail kwamen de respondenten terecht bij een vragenlijst. De vragenlijst bestond voor de deelnemers van maatschappelijke organisaties uit 29 vragen en voor de gemeenteambtenaren uit 34 vragen. De vragenlijst kon online worden ingevuld. Als eerste werd een korte introductie gegeven op het Europese jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, op de deelname van de gemeente Breda aan de Stedenestafette, en op het onderzoek. Hierna konden de respondenten beginnen met het beantwoorden van de vragen. Aan de organisaties en gemeenteambtenaren is na tien dagen een herinnering verstuurd.

De gemeente kreeg de mogelijkheid om in de enquête drie vragen naar keuze te stellen. In Breda luiden die vragen:

Schuldhelpverlening en de toegankelijkheid van voorzieningen

De gemeente Breda wil zicht krijgen op hoe toegankelijk haar voorzieningen zijn en of zij hieruit tips kan krijgen om dit te verbeteren. Voor de schuldhelpverlening wil de gemeente graag ideeën krijgen voor het uitvoeren van de nieuwe wet schuldhelpverlening en met welke partijen daarbij samen te werken. Daarover stellen we u de onderstaande drie vragen.

1. Schuldhelpverlening

a. Hoe vindt u de aansluiting tussen de vraag naar en het aanbod van schuldhelpverlening?

Goed/redelijk/matig/slecht/weet niet

b. Wat is er volgens u nodig om deze match te verbeteren?

2. Wat vindt u van de toegankelijkheid van de gemeentelijke armoederegelingen voor:

Kinderen van minima: Goed/redelijk/matig/slecht/weet niet

Bijstandsgerechtigden: Goed/redelijk/matig/slecht/weet niet

Werkende armen: Goed/redelijk/matig/slecht/weet niet

Arbeidsongeschikten en chronisch zieken: Goed/redelijk/matig/slecht/weet niet

Dak- en thuislozen: Goed/redelijk/matig/slecht/weet niet

Nieuwe Nederlanders: Goed/redelijk/matig/slecht/weet niet

Ouderen: Goed/redelijk/matig/slecht/weet niet

Welke tips heeft u om de toegankelijkheid te verbeteren? Noteer uw ideeën hieronder bij de betreffende doelgroep:

Kinderen van minima:

Bijstandsgerechtigden:

Werkende armen:

Arbeidsongeschikten en chronisch zieken:

Dak- en thuislozen:

Nieuwe Nederlanders:

Ouderen:

3. Wat zou u(w organisatie) kunnen doen om niet-gebruik van regelingen te voorkomen en te bestrijden? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

minima actiever benaderen (rechthebbende opsporen en aanbod doen)

bekendheid regelingen vergroten

ondersteuning minima bij het aanvragen van de regelingen

Anders, namelijk

3b. Wat heeft u (w organisatie) nodig om niet-gebruik van regelingen te voorkomen en te bestrijden?

Resultaten

In totaal hebben 25 medewerkers van maatschappelijke organisaties en 15 gemeenteambtenaren de vragenlijst ingevuld. Deelnemers die minder dan de helft van de vragen hebben beantwoord zijn hierbij niet meegerekend. De medewerkers van de maatschappelijke organisaties zijn in dienst bij 20 verschillende organisaties. De beleidsambtenaren van de gemeente zijn werkzaam bij de afdelingen Sociale Zaken, Onderzoek en informatie, Belastingen, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, en Communicatie. Wanneer het gaat om het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting, zijn vier ambtenaren betrokken bij de formulering van het beleid en zijn acht ambtenaren betrokken bij het bewaken van de uitvoering van het geformuleerde beleid. Hiernaast zijn er twee ambtenaren projectleider, twee houden zich bezig met onderzoek en drie met communicatie en/of advisering. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal deelnemers per type organisatie.

Deelnemers aan de digitale enquête

Type organisatie	Aantal deelnemers
Gemeente	15
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van zorg	1
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van welzijn	5
Professionele organisatie voornamelijk actief op het gebied van financiën	1
Religieuze organisatie (bijv. kerkelijke organisatie of moskee)	1
Vrijwilligersorganisatie	13
Belangenorganisatie voor minima	3
Ander type organisatie	1
Totaal aantal deelnemers	40

Onder 'ander type organisatie' valt een stichting die minima helpt met gratis tweedehands spullen.

Colofon

Opdrachtgever/financier	Project Erop af: doen en delen! en de deelnemende gemeenten
Auteurs	Drs. A. Huygen Drs. M.C.A.M. van Dongen Drs. D. Bulsink
Omslag	GrafitalI, Valkenswaard
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

ISBN 978-90-5830-382-0

De publicatie

De publicatie is te downloaden via de website www.verwey-jonker.nl en www.stedenestafette.nl

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2010

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.